



KÜRD

xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır  
Heydər Əliyev

# DİPLOMAT

№ 21 (533) 01 - 08 İyun, Hezîran sal. il 2023  
Ji meha şûbatê sala 2003-a tê weşandin*Həftəlik İctimai-siyasi qəzet  
Rojnama heftename civakî û sîyasî*Qiyməti: 40 qəpik  
Hējaye:Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?  
Qurtarmış İslami çox ağır dardan!Qədim Avropanın xaçpərəstləri,  
Yüz illər sindirmiş göy məscidləri.Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,  
Kürdün dərgahına daim baş əyər.

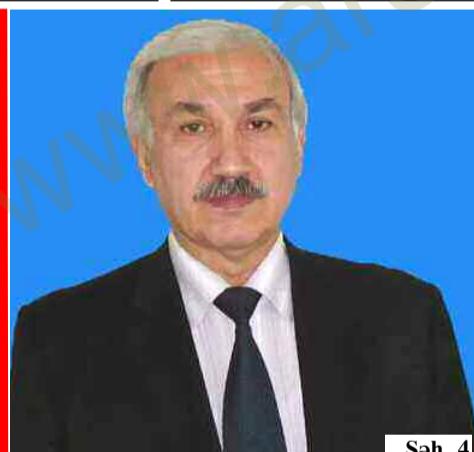
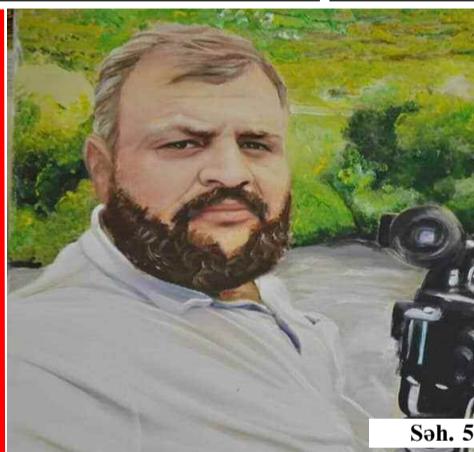
Sabahaddin Eleglu



Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Türkiyə Prezidenti Recep Tayyib Erdoğanın selahiyətlərinin icrasına başlaması marasimində iştirak ediblər

Nêçîrvan Barzani bi peyamekê salvegera damezrandina YNKê pîroz kir

Serok Mesûd Barzani pîrozbahiyê da Recep Tayip Erdogan

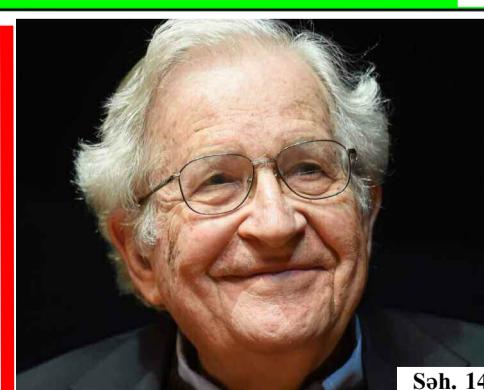
Daşkəsəndə Vətən Müharibəsi iştirakçılarına  
"Mühabibə Veteranı" vəsiqələri təqdim edilibQədim DÜNYA FILOSOF VƏ COĞRAFŞUNAŞLARI KARDUXILƏRİN  
İNDİKİ KÜRD XALQININ BABALARI OLDUĞUNU İSBAT EDİRLƏRŞEHİD JURNALİST ABIŞOV SIRAC ABIŞ  
OĞLUNUN ANIM TƏDBİRİ KEÇİRİLDİMesrûr Barzani li Hewlêrê  
Pêşangeha Hitex 2023 vedikePrezident İlham Əliyev Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin  
Bakıda yeni inzibati binasının açılışında iştirak edibDünya Bankası: 'Kürdistan petrol ihracatının  
askiya alınması Irak ekonomisini geriletecek'GƏNCƏDƏ MÜSTƏQİL DÖVLƏTLƏR BIRLIYI (MDB) İŞTİRAKÇI DÖVLƏTLƏRİN  
GÖMRÜK XİDMƏTİ RƏHBƏRLƏRI ŞURASININ 76-CI İCLASI KEÇİRİLIBSəh. 2  
Səh. 3  
Səh. 4  
Səh. 5  
Səh. 15

Zilan dərəsinin qanlı faciəsi

Səh. 6  
Səh. 7  
Səh. 8  
Səh. 9  
Səh. 10  
Səh. 11

Kürt Tarihinin Kaynakları

Lozan Konferansı, Kürdler ve Kürdistan

Laçın Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının  
baş həkimi Elçin İsgəndərovŞamil Dəlidağlınin  
söz incilərindənUmid Xoşnəv: Di navbera Herêma  
Kurdistanê û Iranê de deriyekî nûh vedibeNoam Chomsky: Kurd bi yekbûnê dikarin li  
navenda kêşeyen Rojhilata Navîn xwe biparézin

## Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın səlahiyyətlərinin icrasına başlaması mərasimində iştirak ediblər

İyunun 3-də Ankarada Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın səlahiyyətlərinin icrasına başlaması mərasimini keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva mərasimdə iştirak ediblər.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və xanımı Əminə Ərdoğan mərasimdə iştirak edən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi, birinci xanım Mehriban Əliyevanı, digər dövlət və hökumət başçılarını, nümayəndə heyətlərinin rəhbərlərini salamladılar.

Mərasimdə Türkiyə Respublikasının qurucusu Mustafa Kamal Atatürkün, şəhidlərin və fevralın 6-da baş vermiş zəlzələ nəticəsində həlak olanların xatırəsi bir dəqiqəlik süxutla yad olundu.

Sonra Türkiyə Respublikasının Dövlət Himni – "İstiqlal Marşı" səsləndirildi.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan çıkış edərək yenidən Prezident vəzifəsinə seçilməsi üçün ona etimad göstərən seçicilərə minnətdarlığını bildirdi. Mayın 28-də keçirilmiş seçkilərdə millətin iradəsinin əksini tapdıgını, "Türkiyə yüzilliyi"nin başladığını və ölkənin sıçrayış mərhələsinin qapılarının açıldığını vurğulayan Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan siyasi və dini baxışlarından, etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, 85 milyonluq əhalinin etimadını boşça çıxarmamaq üçün səylə çalışacaqlarını qeyd etdi. Türkiyə Respublikasının yaradılmasının 100-cü ildönümündə sarsılmaz həmrəyliyə daha böyük ehtiyac duyulduğunu diqqətə çatdırın dövlət başçısı bu gün elan olunacaq yeni hökumətlə birlikdə "Türkiyə yüzilliyi" istiqamətində səylə çalışacaqlarını bildirərək dedi: "Gün bir olmaq, bərabər olmaq, min illik qar-



daşlığıımızı daha da möhəmləndirmək gündür. Gün övladlarımızın aydın sabahlarına sahib çıxmak gündür... Birlikdə "Türkiyə yüzilliyi"nin inşası üçün çiçin-ciçinə çalışmalıyıq".

Türkiyə demokratiyasının bütün azadlıqların əksini tapdı, mütərəqqi və əhatəli Konstitusiya ilə gücləndiriləcəyini qeyd

edən Rəcəb Tayyib Ərdoğan növbəti beş il ərzində Türkiyə Respublikasının şanını və şərəfini qorumaq, etibarını artırmaq və adını dünyada daha da ucaltmaq üçün var gücü ilə çalışacaqlarını vurğuladı.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan səlahiyyətlərinin icrasına başlaması mərasimində iştirak edən Azərbaycan Prezidenti İlham

Əliyevə, digər dövlət, hökumət başçılarına və qonaqlara bir daha minnətdarlığını bildirdi.

Sonra "Quran-Kərim"dən ayələr oxundu, dualar edildi.

Xatırladaq ki, Rəcəb Tayyib Ərdoğan prezident seçkilərinin mayın 28-də keçirilmiş ikinci turunda 52,18 faiz səs toplayaraq qalib gəlib.

## Prezident İlham Əliyev Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Bakıda yeni inzibati binasının açılışında iştirak edib

Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Bakıda yeni inzibati binası istifadəyə verilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev açılışda iştirak edib.

Son illərdə paytaxtda modern üslubda tikilən binalar sırasına daha biri əlavə olunub. Xətai rayonu, Nəcəfqulu Rəfiyev və Süleyman Vəzirov küçələrinin kəsişməsində ucaldılan yeni bina da müasir memarlığı ilə diqqəti cəlb edir.

Kənd təsərrüfatı naziri Məcnun Məmmədov bina barədə dövlətimizin başçısına məlumat verdi.

Bildirildi ki, yeni binanın tikintisine 2017-ci ildə başlanılıb və bu ilin iyun ayında başa çatdırılıb. Müasir memarlıq üslubuna uyğun inşa olunan bina nazirliyin aparatı ilə yanaşı, Aqrar Kredit və İnkışaf Agentliyi, Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzi, Aqrar İnnovasiya Mərkəzi və Aqrar İnkışaf Konfülliürləri olmaqla 500-e yaxın əməkdaşın fəaliyyəti üçün nəzərdə tutulub.

Binanın hündürlüyü olan 12 metr foyesində

bərqərar olduğu bərəkəti torpaqlar əks edilmiş rəsmə doğru uzanır. Yağlı boyla işlənən əsərdə əzəmətli

zəhməti təcəssüm etdirən əllər ağacın budaqlarından qidalanır.

Qeyd edildi ki, burada

tanışlıq zamanı qeyd olundu ki, 215 otaqdan ibarət işçi mərtəbələrdə əməkdaşların fəaliyyəti üçün hər



dağın və geniş buğda zəmisinin üzərindən səmaya doğru pərvazlanan göyərçinlər 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılan Qələbəni müjdələyir.

"Əbədiyyət" kompozisiyasının sol hissəsində torpaqlarımızda yetişən nemətləri təqdim edən insan əlləri heykəli əks etdirilib. Bərəkət və

Ümummilli Liderə həsr olunan xüsusi "Heydər Əliyev-100" guşəsi də yaradılıb. Bu il xalqımız müasir Azərbaycanın qurucusu Ulu Öndər Heydər Əliyevin 100 illik yubileyini qeyd edir. Ulu Öndərin Azərbaycanda aqrar sahənin inkişafı ilə bağlı gördüyü işlər guşədə geniş əks olunub.

Nazirliyin yeni binası ilə

cür şərait yaradılıb. Binada nazirliyin Elektron İdarəetmə Mərkəzi üçün xüsusi otaq, hər cür şəraitə malik və müasir multimedia vasitələri ilə təchiz olunan konfrans və iclas zalları, həmçinin müxtəlif təyinatlı iclas otaqları, yeməkxana var. Diqqətə çatdırıldı ki, ərazidə 170 avtomobil yerlik dayanacaq yaradılıb.

## Daşkəsəndə Vətən Müharibəsi iştirakçılara "Müharibə Veteranı" vəsiqələri təqdim edilib

İyunun 6-da Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin, Müdafiə Nazirliyinin ve Səfərberlik və Hərbi Xidmət mətə çağırış üzrə Dövlət Xidmetinin

İlahm Əliyevin rəhbərliyi ilə 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan Ordusunun uzun illər Ermənistanın işğalı altında qalan

Komandana sadiq olduğunu lazımlı gəldikdə müqəddəs torpaqlarımız uğrunda şəhidlik zirvəsinə yüksəlməklə, sağlamlıqlarını itirməklə sübut ediblər. Mən şəhidlərimizə Allahdan rəhmət, qazilərimizə cansaşlığı dileyirəm. Şəhid ailələrinə səbir arzulayıram.

Ölkəmizin çoxşaxəli sosial siyasetində həssas qrupdan olan insanlara, o cümlədən şəhid ailələrinə və qazilərə hərtərəfli qayğı göstərilməsi xüsusi yer tutur. Dövlət rəhbərimiz cənab İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident hörmətli Mehriban xanım Əliyevanın tapşırığına əsasən 44 günlük Vətən müharibəsindən sonrakı dövrə rayonumuzdan da olan şəhid ailələrinin üzvləri və müharibə iştirakçıları ilə bağlı genişmiqyaslı sosial dəstək paketi icra olunur, onların qayğıları və problemləri daim öyrənilir, yüksək səviyyədə həll edilir. Rayonumuzun şəhid ailələrinə, qazilərinə və müharibə iştirakçılarına hər zaman göstərdikləri diqqət və qayğıya görə biz daşkəsənlilər Prezidentimiz cənab İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident hörmətli Mehriban xanım Əliyevaya dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

Bu gün biz qalib Azərbaycan Ordusunun sıralarında Vətən müharibəsində iştirak edib ölkəmizdən ərazi bütövlüyü, suverenliyi uğrunda həlak olmuş şəhidlərimizin əziz xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad olunub.

Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əhəd Abiyev giriş nitqini ilə çıxış edərək deyib:

- Müasir müstəqil Azərbaycanın qüdrətli və nizami orduya malik olması xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin gərgin zəhmetinin bəhrəsidir. Ulu Öndərimizin siyasi kursu bu gün onun ən layıqli davamçısı möhtərəm Prezidentimiz, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyev tərəfindən yüksək səviyyədə davam etdirilir, ölkəmizin mövqeləri beynəlxalq aləmdə daha da möhkəmlənir. İndi Azərbaycan dünya miqyasında öz gücünə arxalanın, heç kimdən asılı olmayan tam müstəqil ölkədir.

Möhtərəm Prezidentimiz cənab

İndi ordu ilə xalq arasındakı qarşılıqlı münasibət bütün ölkəmizdə olduğu kimi Daşkəsən rayonunda da tam sağlam təməllər üzərindədir. Gənclərimiz vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunurlar, rayonumuzda və ölkədə gedən ictimai-siyasi hadisələrə sağlam münasibət bəsləyirlər, bir-birinin ardınca parlaq uğurlar qazanırlar. Rayonumuzun gəncləri bütün dövrlərdə ölkəmizin ərazi bütövlüğünün təmin olunmasına yaxından iştirak ediblər. Bu gün də həmin ənənə yüksək səviyyədə davam etməkdədir.

Möhtərəm Prezidentimiz, Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Vətən müharibəsində Daşkəsən rayonundan da yüzlərlə gənc döyüslərdə iştirak edərək cəsarət və igidlilik nümunələri göstəriblər, tarixi Zəfərin qazanılmasına öz töhfələrini veriblər.

Daşkəsənli rəşadətli hərbi qulluqçularımız Vətən müharibəsində döyük meydanlarında fədakarlıqları və şücaətləri ilə Azərbaycan gənclərinin yenilməzliyini, mübarizliyini, qorxmazlığını, Vətənə, dövlətə və Ali Baş

istan Respublikalarının gömrük xidmətlərinin rəhbərlerinin iştirak edib.

Əvvəlcə nümayəndə heyətləri Ümummilli Lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edib, öünüə əkkil və gül dəstələri düzüblər. Həmçinin iclas iştirakçıları Ermənistan silahlı qüvvələrinin Gəncədə töredikləri terror nəticəsində dağilan əraziyə gelib, həlak olan dinc sakınların xatirəni ehtiramla anıblar.

Daha sonra qonaqlar Gəncə şəhərində Heydər Əliyev Mərkəzi ilə tanış olublar.

Toplantıda çıxış edən Dövlət Gömrük Komitəsinin sədri, gömrük xidməti general-leytenantı Şahin Bağırov, Rusiya Federal Gömrük Xidmətinin rəhbəri vəzifəsini müvəqqəti icra edən Ruslan Davydov, Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov, o cümlədən Rusiya Federasiyasının, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Rusiya, Belarus və Tacik-

təcrübələrin və məlumat mübadiləsinin genişləndirilməsi baxımından şuranın iclasının əhəmiyyətindən danışib və aparılacaq müzakirələrin səmərəli olacağına əminliyini ifadə edib.

Sonra iclasın gündəliyində duran məsələlərin müzakirəsinə başlanılıb.

İclas iştirakçıları dəmir yolu ilə daşınan malların gömrük əməliyyatları və gömrük nəzarəti zamanı gömrük orqanları və daşıyıcıların fəaliyyətinin təşkili, gömrük xidmətləri arasında ekspert və tədqiqat fəaliyyəti sahəsində əməkdaşlıq haqqında saziş layihəsinin hazırlanması, malların gömrük dəyəri, eyni zamanda əqli

## Tərtərdə Vətən müharibəsi şəhidi Mənsimli İntiqam Rövşən oğlunun anadan olduğu gün qeyd olunub

5 iyun tarixində Tərtər rayonunun Kəngərli kəndində qeyd olunan mərasimdə şəhidin ailə üzvləri ilə yanaşı Tərtər Rayon İcra Hakimiyyəti başçısı aparatında ictimai-siyasi və humanitar məsələr şöbəsinin müdirinin müavini Zabil Paşayev, Tərtər Cümə Məscidinin imamı Sadiq Cəfərov, şəhid ailələri, qazilər, müharibə veteranları iştirak ediblər.

Tədbir iştirakçıları əvvəlcə şəhidin kənd qəbristanlığında məzarını ziyarət edib, önnüne gül dəstələri düzüblər. Tərtər Cümə Məscidinin imamı



Sadiq Cəfərov şəhidin ruhuna dualar oxuyub.

Sonra mərasim şəhidin evində davam etdirilib.

Azərbaycan Ordusunun əsgəri Mənsimli İntiqam Rövşən oğlu 1998-ci il iyunun 5-də Tərtər rayonunun Kəngərli kəndində anadan olub. 2015-ci ildə Cəmçid Naxçıvanski adına Liseyi bitirmiş, Heydər Əliyev adına Ali Hərbi Məktəbə daxil olmuş, 2017-ci ildə təhsilini yarımcıq qoyub, könüllü olaraq Xocavənd istiqamətində ön cəbhədə xidmət etmişdir. O, minnətdarlıqları olub.

Mənsimli İntiqam 2020-ci il oktyabrın 16-da Talış istiqamətində gedən döyüşlər zamanı qəhrəmanlaşcasına şəhid olub. Oktyabr ayının 17-da yaşadığı Tərtər rayonunun Kəngərli kəndində dəfn olunub.

O, 44 günlük Vətən müharibəsində Suqovuşan istiqamətində gedən döyüşlərdə göstərdiyi iğidliyə görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin müvafiq sərəncamına əsasən ölümündən sonra "Cəsur döyüşü", "Vətən uğrunda" və "Suqovuşanın azad olunmasına görə" medalları ilə təltif olunub.

Doğulub boy-a-başa çatdığı kənddə şəhidin adı əbədiyyətdən sonra bulaq inşa edilib.

Şəhidin ailə üzvləri onlara göstərilən diqqət və qayğıya görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya öz minnətdarlıqlarını bildiriblər.

Allahdan bütün şəhidlərimizə rəhmət, qazilərimizə can sağlığı dileyirik.



mülkiyyət hüquqlarının pozulması ilə bağlı məlumat mübadiləsinin reallaşdırılmasına dair məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıblar.

Həmçinin üzv dövlətlərin gömrük orqanları tərəfindən naqliyyat və kommersiya sənədlərinə gömrük orqanlarının möhür və şamplarının vurulması qaydası və kadr hazırlığı haqqında saziş layihəleri ilə bağlı müzakirələr aparılıb.

Xatırladaq ki, bir gün əvvəl, 05 iyun 2023-cü il tarixinde MDB iştirakçı dövlətlərin Gömrük Xidməti Rəhbərləri Şurasının sədri seçilib.

Xatırladaq ki, bir gün əvvəl, 05 iyun 2023-cü il tarixinde MDB iştirakçı dövlətlərin Gömrük Xidməti Rəhbərləri Şurasının ekspertlərinin də iclası keçirilib.

## Gəncədə Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) iştirakçı dövlətlərin Gömrük Xidməti Rəhbərləri Şurasının 76-cı iclası keçirilib

06 İyun 2023-cü il tarixində Gəncə şəhərində Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) iştirakçı dövlətlərin Gömrük Xidməti Rəhbərləri Şurasının 76-cı iclası keçirilib.

DGK Metbuat və İctimaiyyətə Əlaqələr idarəsindən verilən məlumatla əsasən, iclasda Dövlət Gömrük Komitəsinin sədri, gömrük xidməti general-leytenantı Şahin Bağırov, Rusiya Federal Gömrük Xidmətinin rəhbəri vəzifəsini müvəqqəti icra edən Ruslan Davydov, Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov, o cümlədən Rusiya Federasiyasının, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Rusiya, Belarus və Tacik-



## ŞEHİD JURNALİST ABIŞOV SIRAC ABIŞ OĞLUNUN ANIM TƏDBİRİ KEÇİRİLDİ



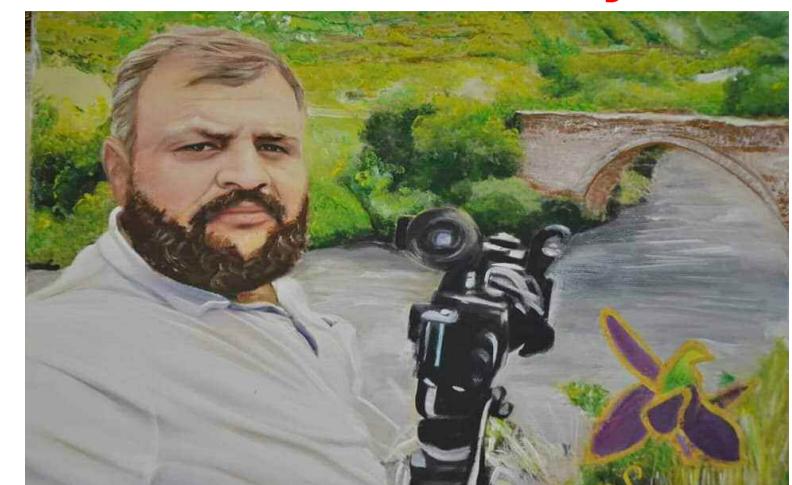
Qubadlı rayon icra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə 5 iyun 2023-cü il tarixində Sumqayıt şəhər Şəhidlər Xiyabanında Şəhid Abışov Sirac Abış oğlunun anim tədbiri keçirildi. Tədbirdə Rayon icra Hakimiyyəti başçısının müavini Allahverdi Haxverdiyev, YAP Qubadlı rayon təşkilatının sədri Təhmasib Rüstəmov, "Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri" Qapalı Səhmdar

Sumqayıt Regional Mədəniyyət İdarəsinin Qubadlı rayon nümayəndəliyinin işçiləri və Qubadlı rayon Dondarlı kənd tam orta məktəbinin şagirdləri tərəfindən Vətənpərvərlik mövzusunda və şəhidlərimizin ruhuna həsr olunmuş şeirlər səsləndirildi.

Tədbirdə çıxış edən Rayon icra Hakimiyyəti başçısının müavini Allahverdi Haxverdiyev qeyd etdi ki, Vətən

etdirdilər. Prezident İlham Əliyev hərbi sahədə olduğu kimi diplomatik və informasiya savaşı cəbhəsində də misilsiz rəşadət göstərmüşdür. Belə ki, müharibənin gedisində və müharibədən sonra onlarla aparıcı xarici KİV-ə müsahibələr vermişdir. 44 günlük müharibədə Ordumuzun qəhrəmanlığı, Ali Baş Komandanın qətiyyəti ermənilərin və havadarlarının bölgədəki siyasetinin ifası ilə nəticələndi. Bütün təzyiqlərə, təhdidlərə baxmayaraq Azərbaycan Qələbə qazandı və tarixi ədalət bərpa olundu.

Çıxış edən "Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri" Qapalı Səhmdar cəmiyyətinin sədri Rövşən Məmmədov



Vətən müharibəsi iştirakçıları və Şəhid ailələri ilə işin təşkili şöbəsinin müdürü Tərlan Hacızadə qeyd etdi ki, Dövlətimiz Şəhid ailələrinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi

tam kursu bitirmişdir.

Media sahəsinə olan marağın onun yolunu 2010-cu ildən etibarən Azərbaycan Dövlət Televiziyası və Radiosu Qapalı Səhmdar



Ümummülli lider Heydər Əliyevin ən layiqli davamçısı cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın ötən illər ərzində böyük inkişaf yolu keçdiyini, Azərbaycanın dünyadan sürətlə inkişaf edən ölkələri sırasında olduğunu, eyni zamanda da 44 günlük Vətən müharibəsində torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsini, ölkəmizin regionda və dünyada mövqelərini daha da möhkəmləndirdiyini diqqətə çatdıraraq, bunu həyata keçirilən uğurlu siyasetin nəticəsi olduğunu vurğulamışdır. Ulu Öndərin ənənələrinə daim sadıq qalan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev onun arzu və ideyalarını müvəffəqiyyətlə həyata keçirək Müasir Azərbaycanı inkişaf etmiş qüdrətli dövlətə çevirmişdir.

Səhidin atası Abış Abışov

göstərdiyi diqqət və qayğıya görə Ali Baş Komandan Prezident İlham Əliyevə, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya və Qubadlı Rayon icra Hakimiyyətinin başçısı Malik İsaqova və Sumqayıt şəhər icra Hakimiyyətinin başçısı Zakir Fərəcova minnətdarlıqlarını bildirdilər.

Daha sonra Sumqayıt şəhərində yerləşən Qubadlı şadlıq sarayında ehsan süfrəsi verildi

Abışov Sirac Abış oğlu 1989-cu il 29 avqust tarixində Qubadlı rayonunun Dondarlı kəndində anadan olmuşdur. 1996-ci ildə Sumqayıt şəhər

Ç.Mustafayev adına 40 sayılı tam orta məktəbinə qəbul olmuş, 2007-ci ildə həmin məktəbin məzunu olmuşdur. Elə həmin il Azərbaycan Dəniz Balıq Sənayesi texnikumuna daxil olmuş, 2009-cu ildə Gömrük ekspertizası ixtisası üzrə

Cəmiyyətindən salır. Bir müdət "Yurd tv"-də, daha sonra 2020-ci ilin noyabr ayından etibarən işğaldan azad olunmuş rayonlarda yaradılmış, Xüsusi Çekiliş Qrupunun tərkibində yer almış, ordumuzun nəzarətində olan Ağdam, Füzuli, Cəbrayıllı, Zəngilan, Qubadlı, Hadrut, Xocalı, və Xocavənd rayonlarının bütün ərazilərdə dövlət əhəmiyyətli çəkilişlər etmişdir.

Əsrrəngiz təbiətə malik olan Kəlbəcərdə növbəti çəkiliş 04.06.2021-ci il tarixində Susuzluq kəndində başlayacaqdı. Lakin kənd ərazisinə daxil olarken heyeti aparan Kamaz Markalı nəqliyyat vasitəsi mənfur düşmənlərin tank əleyhinə basdırıldığı minaya düşür. Sirac Abışov həmin hadisə nəticəsində dünyasını dəyişerek şəhidlik zirvəsinə ucalır. Həmin vaxt Sirac Abışovla bərabər Azərtacın müxbiri Məhərrəm İbrahimov və RİH başçısının Susuzluq kənd inzibati ərazi dairəsi üzrə nümayəndəsinin müavini Arif Əliyev həlak olub. Şəhid jurnalist Sirac Abışov Sumqayıt Şəhidlər Xiyabanında dəfn olunub.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 14.06.2021-ci il tarixli Sərəncamı ilə 3-cü dərəcəli Vətəne Xidmətə Görə Ordəni ilə təltif edilmişdir. Ailəli idi, övladı Özgür adında bir övladı var.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN !



cəmiyyətinin sədri Rövşən Məmmədov, Sumqayıt şəhər icra Hakimiyyəti aparatının Vətən müharibəsi iştirakçıları və Şəhid ailələri ilə işin təşkili şöbəsinin müdürü Tərlan Hacızadə, RİH-in mesul işçiləri, idarə, müəssisə, təşkilat rəhbərləri, Şəhidimizin ailə üzvləri və yaxınları, döyüş yoldaşları, eyni zamanda ictimaiyyət nümayəndələri iştirak edirdilər. Tədbir iştirakçıları əvvəlcə torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda canından keçmiş vətən oğullarının xatirəsini bir dəqiqəlik sükütlə yad etdilər.

Sonra Şəhidin ruhuna dualar oxundu.

müharibəsində qəhrəmancasına döyüşmüş, Azərbaycan Bayrağını işğaldan azad edilən torpaqlarımızda dalğalandırmış, ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda canlarını fəda etmiş əsgər və zabitlərimizin qəhrəmanlığı, xalqın birliyi və ədalətli mövqeyi "dəmir yumruq"da birləşərək işğalçıya sarsıcı zərbə vurmışdır. Azərbaycan Respublikasının suverenliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda gedən mübarizədə qəhrəmanlıq göstərən əsgər və zabitlərimiz, arxa cəbhədə çalışıyan mülki şəxslər, bütövlükdə xalqımız əzm və iradə, bir yumruq kimi birlik və həmrəylilik nümayiş

Çıxış edən YAP Qubadlı rayon təşkilatının sədri Təhmasib Rüstəmov qeyd etdi ki, Vətən müharibəsində igid oğullarımızın göstərdiyi qəhrəmanlıq sayəsində Şəhidlərimizin qanı yerda qalmadı, qisasi alındı. Qubadlı rayonu 25 oktyabr 2020-ci ildə şəhidlərimizin qanı və canı bahasına işğaldan azad olunmuşdur. 44 günlük Vətən müharibəsində qəhrəmanlar içərisində canın dan və qanından keçən Qubadlı rayonundan 11 şəhid və 40-dan çox yaralı öz adlarını tarixə yazdırılar.

Çıxış edən Sumqayıt şəhər icra Hakimiyyəti aparatının

## Zilan dərəsinin qanlı faciəsi

Dərə öz adını Aqırı (Ararat) dağının etrafında və Van vilayətində qədim zamanlardan yaşayan güclü Zilan kürd qəbilə konfederasiyasından almışdır.

Hələ 13 iyul 1930-cu ildə baş verən faciəvi hadisələrdən əvvəl, kürdlər arasında Zilan dərəsi haqqında çoxlu mahnı, əfsanələr və nağıllar mövcud idi. Həmin mahnılarda Zilan dərəsindən gələn təhlükə və mistisizm öncədən ifadə olunur. Eyni zamanda bu mahnılar mərdlik, qəhrəmanlıq və sevgi duyğuları ilə bəstələnmişdir. Bu əsərləri kürdlər ilə qonşu olan ermənilər kürd dilində ifa etməyi çox sevirdilər.

Bələ mahnıların birini Qurgen Marinin "Yanan bağlar" əsərinin qəhrəmanı kürdə oxuyur:

"Belə idi... İki kürd qəbiləsi ta qədimdən bir-biri ilə ədəvət aparırdılar. Bir qəbilənin başçısı Msto payızda digər qəbilə başçısının qardaşını ölümçül yaralayırdı. Nə isə... Cindonun qardaşını öldürür. Bahar gəlir, hər tərəf çıxırları. Əli silahlı Cindo isə Zilan dərəsinə enərək Mstonu gözləyir.

**Bahar öz yaşlı paltarına büründü**

*Dərədə isə qardaş qardaşın intiqamını almaq üçün tələsir*

*Qan iyi gəlir oradan və təhqdən sərxos*

*Zilan dərəsində düşməni gözləyir Cndo*

*Heç kəs, yalnız o intiqam alacaq*

*Düşmən qəbiləsinin başçısı Mstodan*

*Qorxunu unudaraq*

*Mstonun canını külə döndərmək üçün*

\*\*\*

*Ayaqlarını hiss etmədən ana oğlu dalınca qaçıır*

*Getmə, oğlum, Zilan dərəsi ilə*

*Bir-iki günlük get Vana*

*Yuxu görmüşəm, yuxuda titrəyirdi*

*Və tüstünləndi sənin gümüş xəncərin*

*Zilan dərəsini qara tüstü bürüyüb*

*Qara tüstü kəndimizi bürüyüb*

*Qalxdı Msto, atı yəhərlədi*

*Anakan, - dedi, saxlama məni*

*Sənin gəlininə güllər gətirəcəm*

*Sənə isə bir kəklik meşədə ovlayacam*

*Ana atın boynuna sarıldı*

*Getmə, parçalayacaqlar səni, his edir ürəyim*

*Oğlum, ürəyimi susdura bilmirəm*

*Oğlum, anana qulaq as...*

\*\*\*

*Dörd gün və dörd gecə*

*Bir damcı su da içəmədi Cndo*

*Böyük qaya arxasında pusqu qurub O*

*Zilan dərəsinin yuxusuz kesikcisi*

\*\*\*

*Bahar gəldi, yaşıllaşdı dağlar və dərələr*

*Dözməz Msto, gələcək O dalınca*

*Gələcək O kəklik ovuna*

*Qara ilan kimi, ac qurd kimi,*

*Pusquda gözləyir Cndo...*

\*\*\*

*Arxadan vurmaq qəhrəmanlıq deyil*

*Cndo, silahi qoy yerə*

*Əgər belə mərdsən çıx yola*

*Mstonu dayandır və vuruş onunla*

*Ədalətli döyüşdə, kim-kimi*

*Kim ölsə - qəbri nurla dolsun*

*Kim sağ qalsa - yüz il yaşasın*

\*\*\*

*Evin dağlsın Msto*

*Atı çapır O, külək də papağandan tozu atır*

*Cindonun ürəyi titrədi, uzəndi qarnı üstə, nişan aldı*

*Vay Zilan dağları, vay şər dərəsi...*

1930-cu illərin faciəvi hadisələrdən sonra, xüsusən də türk ordusunun Zilan dərəsində yaşayan kürdləri tam məhv etdiklərindən sonra "Zilan dərəsi" mövzusu kürd xalqının yas mərasimlərində oxuduqları əsərlərin əsas mövzusu oldu.

XX əsrin əvvəllərində başlayan I-ci Cahan savaşı zamanı yüz minlərlə kürd türklərin tərəfində dörd cəbhədə Türkiyənin azadlığı və ərazi bütövlüyünü qoruyurdular. Mühəribədən sonra isə, Türkiyə höküməti tərəfindən onlara söz verilənlərin əvəzinə Kürdistan beş yerə parçalandı, kütłəvi şəkildə repressiyalar və milli mənsubiyyətin yox edilməsinə başladılar. Kürdistanın bütün tərəflərində kürd xalqına qarşı törədilən zorakılığa qarşı

bir-neçə kiçik və böyük üsyanlar baş verdi.

Bunların biri də Aqırı (Ararat) üsyanı idi. Bu üsyanın yatırılması üçün 13 iyul 1930-cu ildə Van vilayətinin, Ergiş rayonunun Zilan dərəsində Türkiyə dövləti tərəfindən kürdlərə qarşı soyqırım başlandı.

Zilan dərəsində yaşayan kürdlər qarşı cəza əməliyyatını Türkiyə ordusunun korpus başçısı Səlim paşa başçılıq edirdi. Faktiki olaraq, bu bütöv bir xalqı məhv etmək üçün əməliyyat idi. Əməliyyat türk avisivəsinin hava hücumundan başladı. Əsas zırvolər, dərələr və yollar artilleriya nəzarətində idi. Top zərbələrindən sonra Zilan dərəsindən giriş və çıxış yolları minlərlə türk əsgəri tərəfindən nəzərə alındı. Qoca, uşaq, qadın fərginə var-



mada insanların hamisini qırıldılar.

Cəmi 44 kəndi məhv etdilər, 15 min əsir isə Gür çayı yaxınlığında güllələndi. Əməliyyatda iştirak edən bir əsgər söyləyir:

"Qadın və uşaqları, minlərlə insanları ətraf kəndlərdən əsir götürərək Zilan dərəsinə apardılar və pulemyotlar ilə əhatə etdilər. Pulemyotların arxasında biz idik, əsgərlər, barmağımız çaxmaqda, nişanımız isə toplaşan camaat idik. Arxamızda çavuşlar idi (serjant, under-oficer, erbaş). Onların barmaqları tüfəng çaxmağında idi, nişanda isə biz idik. Onların arxasında zabitlər idi. Onlarda çavuşlara nəzarət edirdilər. Əgər biz atəş açmasaydıq, çavuşlar bizə atəş açmalı idilər, əgər onlar da atəş açmasaydilar, onda zabitlər çavuşlara atəş açmalı idilər."

Biz çaxmağı çəkdik. Uşaqların, gəncərin, qadınların, kişilərin, qocaların vahimlə qişqırqları dərəni bürüdü... Bir müddətdən sonra səslər yavaş-yavaş iniltiyə çevrildi və kəsildi. Minlərlə qadın, uşaq, kişi, qoca meyidləri yeni yaranmış qan gölündə uzanmışdır. Sonra onlar qurd-qusqa yem oldular. Onlar elə həmin vəziyyətdə basdırılmış qaldılar."

Yaralanaraq meyitlərin altında qalan və möcüzə nəticəsində sağ qalan insanlardan biri də Tayfure Susakdı (Tayfure Zilanı). Bir müddət sonra sağ qalanlar həmin hadisələrin dəhşətli məqamlarını açıdlar. Bulanık rayonunda yaşayan Tayfure Zilanı həmin günü belə xatırlayıb:

"Dərvish bəyin başçılığı altında əsgərlər kəndlilərin üzüna qoşulmalarını zənn edərək Zilan dərəsində 7



kənddə axtarış apardılar. Kimi gəldi öldürürdülər. Hər yerdə meyitlər var idi. Mən qaçanda yixıldım və meyitlərin altında qaldım. Əsgərlər elə bildilər ki, ölmüşəm. Meyitləri bir araya yiğdilar və mən onların altında qaldım. Əsgərlərin gedisindən sonra çıxdım. Ailəmizdə tək mən sağ qaldım. Atam, anam, qohumlarım, hamısı öldürülmüşdü. Ümumiyyətlə az adam sağ qaldı və mənim kimi çoxları ağıllarını itirdi. Bir müddət sonra əsgərlər qayıdırıb sağ qalanları toplayaraq Muşa, Aqriya, Doğu Bəyazidə göndərdilər. Mən də onların içinde idim. Biz

sutkalarla ac qalrıdıq, bizə işkəncələr verilirdi. Sonra, mən əsir kimi bir neçə il əsgərlərə çobanlıq etmişəm. Sonra məni Elazığa dəlixanaya göndərdilər. Uzun illər orada qaldım. Müalicəmə vəhşicəsinə aparırdılar. Çox əziyyət çəkdir. Ara sakitləşəndə isə məni buraxırdılar. Kəndimizə qayıtmak istədim. Lakin qayıdarkən, heç bir ev tapmadım. Muşa qayıtdım, Bulanık bölgəsində məskunlaşdım. O vaxtdan burda qalıram və tullantılar ilə dolanıram."

Əməliyyatdan sonra hakimiyyətin yarı rəsmi orqanı olan Cumhuriyyət qəzeti 13 iyul 1930-cu ildə Zilan dərəsində baş verən qətləm haqqında belə yazırıb: "Ağrı dağı bölgəsində üsyan etmiş kəndlər yandırılıb, əhalı isə qovularaq Ergişdə məskunlaşdırılıb".

Zilan hərəkatına mənsub olan öldürülmüş insanların sayı 15 mindən artıqdır. Türkiyənin hərbi tarix arxivində baş qərargahın 1 iyul 1930-cu il tarixli belə bir əmr var: "Üsyan bölgələrində üsyançılar qoşulan bütün yaşayış məntəqələri yandırılsın". 3 avqust 1930-cu il tarixli əmrə bildirilir: "Üsyançılarə cəzanın mütləq olduğunu anlatmaq üçün Oramar (dağ – red.) və ətrafda yaşayan və üsyan edən kürd qəbilələrinin yaşayış məntəqələri Hava Büyüvələri tərəfində bombalanması zəruridir".

2 iyul 1930-cu il tarixli məruzədə Kaymaz, Haçan, Köləsor, Çilli, Osmanlı və həmçinin Patnos bölgələrində üsyan edənlərə qarşı havadan zərbələr endirildiyini bildirilir. Türk hökümətinin qərarına əsasən: "Üsyan bölgələrində üsyançılar qarşı istənilən tədbirlər qeyri-qanuni hesab edilə bilməz". Və təbii ki, heç bir məsuliyyət olmadan silah tətbiq etmək olardı.

20 iyul 1931-ci il verilən qanuna əsasən yerli hakimiyyət orqanlarına, məmurlara, hərbiçilərə, polis



dəstələrinə geniş səlahiyyət verilirdi və heç bir məsuliyyət daşımadan onlar silah tətbiq edə bilərdilər.

Əhalisinin tam məhvindən sonra Zilan dərəsi "gizli hərbi ərazi" elən edildi. İllər keçdikcə orada "Dövlət Kənd Təsərrüfatı istehsalat sahəsi" yaradıldı. Sonralar Zilan dərəsinə Əfqanistandan türkmənlər köçürüldü.

Kunduk kəndində yaşayan, o vaxt hadisələrin 17 yaşlı şahidi, kürdlərin soyqırımıni belə xatırlayıb:

"Türk əsgərləri hamilə qadınları öldürərək, bətnlərdən uşaqçı çıxarırdılar. Gözümüzün önündə insan başlarını kəsirdilər. Mənim iki qardaşımı ölənə qədər döydülər".

Soyqırım zamanı Erdem yaxınlıqda olan mağaralarda gizlənlərə hadisələrin şahidi olmuşdu.

"Türk ordusunun 7-ci korpusunun minlərlə əsgəri kəndlərə hücum etdilər. Onlar 72 kəndi six əhatəyə alırdılar. Yaş və cinsinə baxmayaq, hamını öldürürdülər. Cazələndirme hissələrinin komandiri İbrahim və Dərvish bəy idilər. Onlar qətləmə başlayanda, yalnız qaçışla canımızı qurtara bilərdik. Bəzilərimiz taxıl sahələrində, bəzilərimiz isə evlərdə gizlənirdik. Sonra hamı dağlara qədidi. Günlərlə ac qalrıdıq. Əsgərlər kəndi tərk edəndən sonra, kəndə qayıtdıq. Mənim 35 qohumumu öldürmüştərlər. Yalnız böyük qardaşım sağ qalmışdı və o da hadisələrin şahidi olub".

Erdem "Dövlətin bu işdə əli olmayıb", "Ölkədə özbaş-nalıq olub" kimi bəyanatları heç cür qəbul etmir. "Mən əminəm ki, əmr məs İsmət İnönü tərəfindən verilmişdi. Dərvish bəy isə Alparslan Türkeşin atasıdır. Kütləvi qətlərə görə onlar cavabdehdir. Həmin hadisələri xatırlayanda tükələrim biz-biz durur. Heç cür unuda bilmirəm. Onlar hətta həbs edilmiş insanları da öldürürdülər. Öldürünlərin çoxu Qurtuluş savaşında (I-ci Dünya Mühəribəsi) iştirak edən kürdlərdi. Axi onlar bu ölkəyə görə savasıldılar. Mən də bu ölkə üçün Sarıqamışda xidmət etmişəm. Bizimlə ciyin-ciyinə xarici düşmənə qarşı vuruşan türklər indi də gəlib bizi qırıldılar". **Kurdist.ru**



*Mən onda şerimə şer deyərəm,  
Oxumum ətrini qoxlaya bilsə.  
Mən onda şerimə şer deyərəm,  
Düşmənin gözünü oxlaya bilsə.*

(Şamil Dəlidəğ)

**D e y i r s a n**  
Ay qız, səndə nə müddətdir gözüm var,  
Söyləməyə sinəm dolu sözüm var.  
Ürəyimdə alovum var, közüm var,  
Amma sənsə gör bir nələr deyirsən,  
Necə danım, xatirimə dəyirson.

Sübh çağıdır, qayıdırısan bulaqdan,  
Yerişini tanımışam uzaqdan,  
Dayanmışam dar cığırda bayaqdan -  
"Yol ver keçim, adam gələr", - deyirsən,  
Necə danım, xatirimə dəyirson.

Dayanmayıb tez ötürsən yel kimi,  
Hicran dərdi coşa gəlir sel kimi.  
Soruşanda "göndərimmi elçimi?"  
Gülümşəyib "anam bilər" deyirsən,  
Axı, mənim xatirimə dəyirson.

**C o s k a r**  
Gözəl, hüsnündəki o gözəlliyyə  
Baxsa, gül-ciçək də xəcəalət çəkər.  
Bəs onda de görüm bu yaziq canım  
Mən sənə baxanda nə halət çəkər?

Qamətin dastandır dildə, ağızda,  
Görsə səni Şirin - o pəri qız da,  
Gözəllər hesabı olan kağızda  
Öz adı üstündən qara xətt çəkər.

Həsrətin çoxunu eylədi xəstə,  
Hər rəssamam deyən düşsə də qəsdə.  
Gözəl camalını ağ kağız üstə  
Rəfaelədə olan məharət çəkər.

Amandır, Şamili eyləmə sayıl,  
Gözün can almağa hamidan qayıl.  
Mən də can alanam deyən əzrail -  
Bircə baxışından xəsarət çəkər.

**Y a z i l m i s**  
Gözəl, baxışından roman oxudum,  
Dərdlərimə orda çarə yazılmış.  
Yalvarıb gözündən aman oxudum,  
Gör mənim taleyim hara yazılmış?

Sən gülümsə - atım qəmi, kədəri,  
Qası çatsan - dərdin olmaz qədəri.  
Gözlərin - bəxtimin ömür dəftəri,  
Ora həm ağ, həm də qara yazılmış.

## Şamil Dəlidəglının söz incilərindən

Sənsən mənim arzum bu yer üzündə,  
Naz etmə, bilirsən bunu özün də.  
Bilmirəm nədənsə ala gözündə  
Şamili çəkərəm dara! - yazılmış.

**S a n o l d u n**

Gedən, ayaq saxla, könlümün quşu  
Çox gəzib dolandı, məkan sən oldun.  
Elə ki, istədim çıxam yoxusu,  
Yorulan vaxtında təkan sən oldun.

İlqarın yolunda keşikdə durdu,  
Ona səmt gələnin gözündən vurdun.  
Qəlbimdə dağ kimi bir qala qurdun,  
Axırdıa uçurub sökən sən oldun.

Yatırdıb, yuxudan vaxtsız oyatdım,  
Verdiyin ilqarı şöhrətə satdın.  
Eşqin şərbətini mənə uzatdım,  
Əlime çatmamış tökən sən oldun.

Gözlərin yad kimi üzümə baxdı,  
Elə bil qəlbimdən qara qan axdı.  
Atamın saçının qapqara vaxtı,  
Başında ağ tükü əkən sən oldun.

Şamili tullayıb yaxmışdin xına,  
Səni də atıldılar, özünü qına.  
Qəlbini qərq etdən qəm dəryasına,  
Dərdin böyüyüünü çəkən sən oldun.

**B i l d i r**  
Qoy sənə pir deyib yapışım a dağ,  
O gözəl, çeşməndən içibdi bildir.  
Qoy üzümü sürtüm üzünə yolaq,  
O gözəl bu yerdən keçibdi bildir.

Səndə qalan ətri olub həyanım,  
Ondan məst olmuşam, çətin oyanım.  
Qoy üstündə boynu buruq dayanım,  
Yar burda boynunu bükübü bildir.

Həsrətini necə dözüb çəkim mən,  
Belə dərdə sanma ollam həkim mən.  
Qoy üstündə quşa dönüb səkim mən,  
Yar da kəklik kimi səkibdi bildir.

Bir gülünü qoysam gözümün üstə,  
Şamilem, saqlıb olmaram xəstə.  
Qoy mən onu seçim, canımı istə,  
Yar da sonalayıb seçibdi bildir.

**S a g a l l a m**  
Bir canandan örträ canım can verir,  
Əhvalımı xəbər alsa, sağallam.  
Ya yuxuda görsəm o dərman verir,  
Ya da məni yada salsa, sağallam.

Taleyin ulduzu nurunu saçsa,  
Qəlbini gizlice əksimsə açsa,  
Ona oğrun baxıb dodağı qaçsa,  
Şirin xəyallara dalsa, sağallam.

Yolum düşsə bir vaxt gəzdiyi bağ'a,  
Min səcdə qılarım həmin torpağa.  
Əlim dəysə, əli deyən yarpağa,  
Mənə bu bəxt nəsib olsa, sağallam.

Hani mənim kimi qəlbə yaralı,  
Cəsədim qalıbdı candan aralı.  
Yönü bəri baxıb o dağ maralı,  
Uzaqdan qeydimə qalsa, sağallam.

Bir ot bitərdimi olmasayı su?  
Yarsız bar verərmi qəlbin arzusu?  
Şamilin ölməyə çoxdu qorxusu,  
Başım üstə kirpik çalsala, sağallam.

**E t i b a r s i z**

Sitəmindən "a" yazıldı  
Sinəmdəki "yar" yanına.  
Səni gördüm dilimdən "sız"  
Düşdü "etibar" yanına.

"Yüz" önündən "bir" silindi -  
Sevincin sayı bilindi.  
Gözlərimdə, ay qız, indi  
"Tər" gəlibdir "tər" yanına...

Sən dolanıb gəzdin yandan,  
Şamili oldu sinəsi qan,  
Bülbül uçub gülüstəndən  
"Ga" qonubdur "qar" yanına...

**Y e r i n**

Qız, qəlbini neyləmisən,  
Qoymusan bir daş yerinə?  
Əyri qılnc bağlamışan,  
Söylə, niyə qaş yerinə?

Zülmət etmə al səhəri,  
Saç nurunu, gözəl pəri.  
Mənə acı, tünd zəhəri  
Gəl yedirtmə aş yerinə.

Qoy qınına kirpik oxu,  
Sən Şamilin vari - yoxu.  
Ürəyini açıb oxu,  
Qan axıtmayaş yerinə.

**G ü l l i n c**

Təbibim ol, yetiş qəlbən dadına,  
Niyə məni döndərirsən gülünçə.  
Acı sözün ləzzəti nə, dadı nə?  
Ağla bari, əhvalıma gülünçə.

İnan, heç nə yazılmayıb alına,  
Bəxt bazarda satılırmı, alına?  
Fərq qoymaram aq rənginə, alına,  
Əğər olsa çiçək incə, gül incə.

Ömür keçib olarsan bir qarı, yar,  
Gəl güvənmə ag üzünə, qarıyar.  
Xoş sözünlə buzu ərit, qarı yar,  
Gəl Şamillə danış incə, gül üncə.

**Mən nəçiyəm ki...**

Nə desən baş üstə, dilinə qurban,  
İxtiyar sənindir, mən nəçiyəm ki.  
Söylədin -yaylağa gedək, - a ceyran,  
O dağlar sənindir, mən nəçiyəm ki.

Eşqin odu kimi köz ola bilməz,  
Gözlərinə bənzər göz ola bilməz.  
Canım lazımdırsa söz ola bilməz,  
Gəl apar, sənindir, mən nəçiyəm ki.

Bir gözüm lazımsa - cütünü verrəm,  
Paranı istəsən - bütünü verrəm.  
Evimiz uçsa da sütunu verrəm,  
Nəyim var sənindir - mən nəçiyəm ki.

**Nə d e y i r a m**

Olub keçənlərisovurub yelə,  
Atırsan sən məni, at, nə deyirəm.  
Ox nə lazımbircə kəlmə "yox" ilə  
Qatırsan torpağa, qat, nə deyirəm.

İlqarın sınanıboranda, çəndə,  
İnanmiram səni salalar bəndə.  
Qara bulud olub məni görəndə  
Çatırsan qaşını, çat, nə deyirəm.

Dilədim bəxtimiz gül kimi açın,  
Eşqimiz könülə nurunu saçın.  
Qəm bizi görəndə baş alıb qaçın,  
Hökm et taleyimə yat, nə deyirəm.

Amandır, inanma hər yetən sözə,  
Gəl oturaq, giley eylə üz-üzə.  
İxtiyar səndədir, dəyər-dəyməzə  
Satırsan Şamili, sat, nə deyirəm.

**K i m**  
Qəlbimin eşq hörgüsündə,  
Bəxtim deyib hörəm kimi.  
Ürəyimin güzgüsündə  
Əks eyləyə, görəm kimi.

Sənə dedim: - Yar, qan oldu,  
Tufan qopdu, boran oldu.  
Könül evim yarğan oldu,  
Dağ dilləndi: - Dərəm kimi?

Dəlidəğin gül fəslisən,  
Gözəlliyyin yüz mislisən.  
Vallah yəqin sən Əslisən,  
Mən yanıram Kərəm kimi.

**B i r i n c i ?**  
Üç gözəli bir çəməndə görmüşəm,  
Biri güldü, biri çiçək, biri nə?  
Birisinə üç hədiyyə vermişəm,  
Biri candı, biri ürək, biri nə?

Bir talada həm tikan, həm lala var,  
Kimdir deyən səküləməsi qala var?  
Yer üzündə üç dağıdan bəla var,  
Biri seldi, biri külək, biri nə?

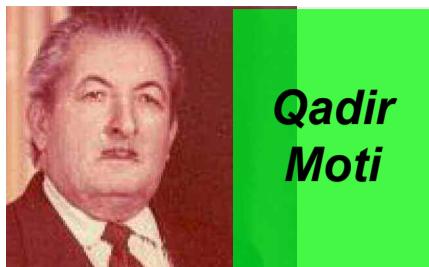
Dost zəhrini şərbət kimi içmişəm,  
Mən Şamilem, çoşqun sellər keçmişəm.  
Bu dünyada mən üç arxa seçmişəm,  
Biri eldi, biri çörək, biri nə?

**D ö n dərər**  
İgidi söz, kababı köz  
Yandırıb külə döndərər.  
Söz qanani bircə kəlmə,  
Nazildib milə döndərər.

Ox süzərmi yay olmasa?  
Dərya olmaz, çay olmasa.  
Yar, yarına tay olmasa,  
Hər günü ilə döndərər.

Hikmətdirmi ari şanı?  
Şamıl, onda hünər hanı?  
İnsan əli boz tikanı,  
İstəsə gülə döndərər.

Səhifəni hazırladı: Hamlet Sərdar

Qadir  
MotiRABE, RABE  
ŞÊR BARZANÎ!

Mêrxasê me Barzanîye,  
Rîya rastî wî danîye,  
Derdê Kurdan wî zanîye,  
Rabe rabe, mîr Barzanî!  
Li meydanê şêr Barzanî!

Kurdistanê bona kurda,  
Agir danê pêda-pêda,  
Te serwerî daye kêda?  
Rabe, rabe, şêr Barzanî!  
Li meydanê şêr Barzanî!

Bêjin bavo, bejin dayê,  
Bikin gazî, hewar, hayê.  
Heyfa dijmin li me nayê.  
Rabe, rabe, mîr Barzanî!  
Li meydanê şêr Barzanî!

Kurd mîrxasê, bê tifaqe,  
Kî razaye tu wan rake.  
Dilê akkard dîsa şake,  
Rabe, rabe, mîr Barzanî!  
Li meydanê şêr Barzanî!

Qasid herro cawa tine –  
Qira kurdan zef danîne,  
Halê weten derd û şîne,  
Rabe, rabe, mîr Barzanî!  
Li meydanê şêr Barzanî!

Kurdistanam zef bedewe,  
Lema dijmin dike dewe.  
Dil hinavêm, ruhêm ewe,  
Rabe, rabe, mîr Barzanî!  
Li meydanê şêr Barzanî!

Gumana me Kurdistanê,  
Çi derdekî bê dermane?!  
Mîna zarê bê dê mane,  
Rabe, rabe, mîr Barzanî!  
Li meydanê şêr Barzanî!

Cîranê te ev çend sale  
Koroxlî û Rostem-Zale.  
Cegerxwîn jî pir dinale.  
Rabe, rabe, mîr Barzanî!  
Li meydanê şêr Barzanî!

Şêrê kurdan bike gazî,  
Li te naye belengazî,  
Tu mîrxasi weke bazî.  
Rabe, rabe, mîr Barzanî!  
Li meydanê şêr Barzanî!

Kurd gelleke ser hev nîne,  
Qadir lema dil birîne.  
Çima îro hesp bê zîne?  
Rabe, rabe, mîr Barzanî!  
Li meydanê şêr Barzanî!

**EZ NIZANIM DÎYAM KÎYE?**  
Sewdesera dil kevirê,  
Ewlad teme ji bay, birê,  
Çi mital kir te bê xêrê,  
Ez nizanim gûnêm çîye?  
Qet nasnakim dîyam kîye?

Ez bê zarim, bi zewalim,  
Boy huba dê pir dinalim,  
Kerba nexaş tim bedhalim,  
Ez nizanim gûnêm çîye?  
Qet nasnakim dîyam kîye?

Dunya, alem tew dibîne,  
Zarê bê dê tim bi şîne.  
Aykêm tera qet nemîne,  
Ez nizanim gûnêm çîye?  
Qet nasnakim dîyam kîye?

Dewran xerab vê revêda,  
Dor me neyar pêda-pêda.  
Te ez hîştîm, dame kêda,  
Ez nizanim gûnêm çîye?  
Qet nasnakim dîyam kîye?

Bê însafê, dê ha nabin,  
Dê bi kezev, dê bi tabin.  
Xêrxwaz, rûspî, alim rabin,  
Ez nizanim gûnêm çîye?  
Qet nasnakim dîyam kîye?

Te por kurê çîma mîr kir,  
Hema mîr kir, hezar sîr kir,  
Sêwî hîştîm te çi xêr kir,  
Ez nizanim gûnêm çîye?  
Qet nasnakim dîyam kîye?

Min nizanbû tê ha bikî,  
Har neyaran li me şakî,  
Ji vê karê qet şerm nakî,  
Ez nizanim gûnêm çîye?  
Qet nasnakim dîyam kîye?

Dîya zarêne xwe davêje,  
Ew zef îblîs, yanê gêje,  
Evê zulmê gel, êl bêje,  
Ez nizanim gûnêm çrye?  
Qet nasnakim dîyam kîye?

Xal-xatîya rîyam birrîn,  
Ez firotim, lê tu kirîn,  
Ber vê zulmê êl digirîn,  
Ez nizanim gûnêm çîye?  
Qet nasnakim dîyam kîye?

Xezal bê kar kale-kalin,  
Bilbil be gul nale-nalin,  
Te nabînim ev çend salin.  
Ez nizanim gûnêm çîye?  
Qet nasnakim dîyam kîye?

Qewm-lêzim tew agadarin,  
Der-dorê te qelp dil sarin,  
Wana ruhê bavêm xarin,  
Ez nizanim gûnêm çîye?  
Qet nasnakim dîyam kîye?

Qadir Motî, ax meksîne,  
Daykê hara nele bînê.  
Mîrêm jorda xwe dibîne,  
Ez nizanim gûnêm çîye?  
Qet nasnakim dîyam kîye?

..Nabê ev wîran û figan.  
..Li serserê min tim ferman.  
..Tu nebû ne heval tu nebû cîran.  
..Ey jîyan tu çime bê wîjdan.  
Ez Ketim bela gûrê har.  
Xwarin dil û Bedena bi can.  
Tu nebû ne çare û nebû derman.  
Ey jîyan tu çime tim neyar.  
..Ez wek xelk alem.  
..Mirov û însan.  
..Xwedî maf û war.  
..Ey jîyan tu çime limin har.  
Dert û limin bûne bar.  
Emrê min te xilas kir bi car.  
Ah didim ez nabim xûlam.  
Ey jîyan tu tim har û bê wîjdan.  
...Mamoste Nîviskar Sîyasetmeda

Xaylaza Reşîd  
WELATÊM AXEK PİROZ E:

Welatêm axek pîroz e  
Dijmin me ra dew doz e  
Miletê min pir dilsoz e  
Enî vekirî, serî qiloz e.  
Em guh nadine nekesa  
Ereb û ecem û fariza  
Bila bitelin ew ji tîrsa  
Em ketine his e, hisa.  
Em ew nînin kurdê berê  
Bira bira davît e sivderê  
Em mîrxasîn bi xencerê  
Bila çevê dijmina derê.  
Rojhilat rojaava bira ne  
Başûr êdî serhildan e  
Bakûrê bibe piştovane  
Îro jî, roj roja kurda ne..

14.10.2017

**KURDISTANA MIN.**  
Kurdistana min hêja ye  
Ewa gula nav gula ye  
Ew xwestina her dila ye  
Hun dizanin pir zêriya ye.

Kurdistana min rengîn e  
Ber dilê min da şîrîn e  
Ruhê xwe va pir zengîn e  
Îro eşqê wê ji me ra bîne.

Kurdistana min helal e  
Mîna ava kaniya zelal e  
Edî çend sal ew dinale  
Îro rizgar be ji te helal e.

Kurdistanam birq vedide  
Xwedî cangorî û şehîd e  
Îro rabe heq ê xwe hilde  
Gelê te, bi te, serbilinde.

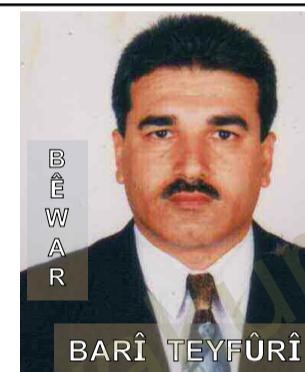
Dîroka te zef kevnar e  
Mêstopotomîya ew war e  
Hemî dem ê wê bahar e  
Aşitîhez û şervanê har e.

**ÇEV BELEKA MIN KEWÊ.**  
Kew hîlinâ min firî çû  
Were êdî nede dû  
Nayê ber pencera te

Nakeve ew qeviza te.  
Firî çû firî hewa  
Ji te bir xewê şeva  
Dilê te de bûye xem  
Lê tune ye tu melhem.  
Xalî kiriye wê hêlin  
Xas kewoka te narîn  
Xas xatûna kurmançî  
Kûvi bûye ji war û cî.  
Baharê bén derbazbin  
Çav ê te yê tim ré bin  
Tê bêjî ey miqeder  
Evîn kul bû û keder.

**SILAVEK JI DIL.**

Min silavek ji te kir  
Silaveke pir bi dil  
Te silavam hilneda  
Kirime nav êgir de.  
Bûm e dendika jehrê  
Min jibirkir sozê berê  
Bûm zerfya nes û har  
Min çiya banî anî xwar.  
Bê ka ci bû ew silav  
Ku hinavêm kir alav  
Rondik ji çeva rijyan  
Xewê şeva min revyan.  
Hêsisê min bûn e lewi  
Bûm e êtim û sêwî  
Mam bê guman bê hêvî  
Ketime çola bûm rîwî.  
Ka bê ci bû ew silav  
Şewitandim wek alav  
Hêsis çevê min pekand  
Xewê şeva min revand.  
Bê ka çibû ew silav,



BARÎ TEYFÛRÎ

## Ê Y KURD

Qedera te derbaz dibe bê wate,  
Jîyanêda dilê te ne rehete,  
Bi yekbûnê yekser rabe raweste,  
Hemberî zulm û înkara bi çete.

Te Tu dera qebûl nakin bê warî,  
Kuda diçî serbest nînî stûxarî,  
Her kîvî jî nay pêş cava tucarî,  
Vê rewşêda pêşeroj jî tim tarî.

Tu alt bike vê cîhana bi şîddet,  
Ava bike jîyanekî bi rûmet,  
Tu alt bike vê jîyanekî bi minet,  
Tu jî bijî jîyanekî bi sîyanet.

Heya ku xelqperestî bê nişmanî,  
Jîyanêda tê birizî erzanî,  
Pêş cîhanê bê fehmî û nezanî,  
Vê rewşêda gelo kêra lazîm  
ÊY KURD.....???.

25.05.2012.

## Êy mirovên vê dune.

Êy mirovên vê dunê,  
Dest berdin ji kîn, şera,  
Dur herin hun ji kîn ê,  
Wekhev bijîn bi hevra.

Hevra bibin piş, teyax,  
Hevdu nekin belengaz,  
Mafa nekin teng, yasax,  
Bijîn kubar serfiraz.  
Hevra bibin xûş bira,  
Dest bidin destê hevda,  
Rê nedîn hov kujera,  
Hilşîn xwîna evda.

Cavê we qe nebîne,  
Mirin kuştin û xwînê,  
Xirav nekin vê dunê,  
Unda nekin evînê.

Dunya mala hemûyan,  
Bese hev bikin cuda,  
Zulmê hingavt ev cîhan,  
Hev nekin înkár, unda.

Ev ci top, tang û cekin,  
Bese hevra şer nekin,  
Ji zulm zorê vekişin,  
Dijî hevdu nemeşin.

Nehêlin biqewmin şer.  
Mirov nejin derbeder,  
Dunya me dikin par- par,  
Nava hevda koledar.

Ey mirovên dunyayê,  
Hevra nekin şin, wayê,  
Sinora bese rakin,  
Hevra werên tim rayê.

Mirov hemû birane,  
Zulm û zor çirane.  
Bê aşîti ev cîhan,  
Tar û mare wêrane.

Rê nedîn kujer, hovan,  
Ku bukujin mirovan.  
Bi wekhevî, biratî,  
Hevra bidin silavan.

Yêni mirovahîyê der,  
Kesan dikin ji ci der.  
Dunya kirin beş, sînor,  
Yêni bê wîcandan û rîder.

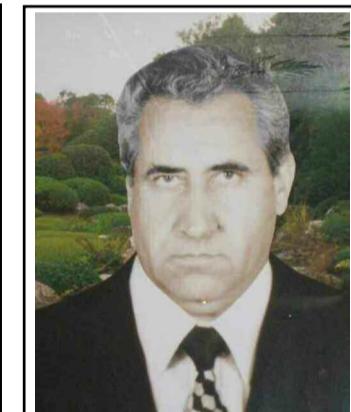
Dunya mezin bê bin ser,  
Kirin par-par yên xweser,  
Wanra cîhan tim tengê,  
Gela dikin penober.

Dunya rengîn cindîye,  
Kî nezane gundîye,  
Qurne, dewran tê dicin,  
Ew tim nûye zindîye.

Her kes tê wedelîye,  
Ji derda ne xalîye,  
Emrek têra me nake,  
Em ci dikin nivcîye.

Êy mirov deme rave,  
Dunya me xirav dive,  
Dijî pîsyê bisene,  
Dunya bi te yê şenve.

Kî naha paşa mave,  
Qismetî wî tim xave,  
Ku tu herî demêra  
Ser te hertim yê tav ve.

Üsîvê Feqî Evdile  
D A S T A N

Birêz xwendevan,  
Bîvin guhdervan.  
Berî hemûyanin,  
Qalbikim ji wan.  
Gelê dîrokzan,  
Gişk bêhtir hozan,  
Ev kirin dastan.  
Mîna kilaman,  
Ew bi te stran,  
Pêsin "Şêx Senan",  
Gawa bedewe,  
Şêx yekî tewe.  
"Memê û Eyşê",  
Bilind tê kivşê.  
"Memê û Zînê",  
Bû rewşa dinê.  
Şa, "Ker û Kulik",  
Paşê bûn şipûk.  
"Leylê û Mecnûn",  
Bi dil bûn argûn.  
"Ferhad û Şirîn",  
Dil wan bû birîn.  
"Hemdîn û Şemdîn",  
Herdu jî mîrbûn.  
Bira, tîvdîrbûn.  
O, "Hamê Mûsê"  
Boy nav, namûsê,  
Şîrtdarê asê.  
Kela "Dim-dimê",  
Dîroke timê.  
"Xecê-Sîyabend",  
Girêdan peyvend,  
Dastanî- çend-çend.  
Boy gel dîroke,  
Dilê xwe şake,  
Tu boy me adî,  
Zimanê kurdî.



Süleyman Çakır

..EY JÎYAN...  
Tu derketî bêbext.  
Ez mame bê war.  
Felekâ rûreş li cem te.  
Ey jîyan tu çime har û dîn.

## Iraq Federativ Respublikasının Kürdistan Bölgesinin prezydentı Neçirvan Bərzani Azərbaycanın Bağdaddakı səfiri Nəsir Məmədovu qəbul edib



President Aparatından edilən şərhə görə; Görüşdə İraq və Kürdistan regionu arasında Azərbaycanla ikitərəfli əlaqələrin hər sahədə inkişafı müzakirə edilib.

Görüş zamanı tərəflərin iqtisadiyyat, ticarət və turizm sahələrində əlaqələrin inkişafı üçün yaxşı imkanların olduğu barədə

razılığı gəlindiyi bildirilib.

Nəsir Məmədov və Kürdistan Bölgesinin prezyident Neçirvan Bərzani Azərbaycanın Ərbildə konsslüssəq açması üçün lazımlı prosedurlar barədə fikir mübadiləsi aparıblar.

Kürdistan regionunun prezyenti Neçirvan Bərzani fevralın 18-

də Münhen Təhlükəsizlik Konfransının ikinci gündə Azərbaycan Prezyidenti İlham Əliyevlə görüşmişdi.

İki lider arasında keçirilən görüşdə iki ölkə arasında bütün sahələrdə əlaqələrin, xüsusilə də Kürdistan Bölgesi ilə Azərbaycan arasında ticarət əlaqələrinin gücləndirilməsi istəyi ifadə olunub. Əliyev prezyident Neçirvan Bərzani Bakıya dəvət etmişdi.

O, görüş zamanı Nəsir Məmədova istinad edərək, Azərbaycanın Prezyidenti İlham Əliyevin İraq Federativ Respublikasının Kürdistan Bölgesinin prezyenti Neçirvan Bərzanını ölkəsinə dəvət etdiyini bildirib.

Görüş zamanı regionda baş verən proseslər və ortaq maraq doğuran məsələlər də müzakirə olunub.

## Əliyev və Oğanın gündəm olan görüntüsü



Prezident İlham Əliyev və Türkiyəli siyasetçi Sinan Oğanın yer aldığı foto gündəm olub.

Metbuat.az bildirir ki, görüntülərdə həmcinin birinci xanım Mehriban Əliyeva, İraq Kürdistan Regionunun başçısı Neçirvan Bərzani və NATO baş katibi Yens Stoltenberq yer alıb. Foto Türkiyə mediasında və sosial şəbəkələrdə maraqla qarşılanıb.

Qeyd edək ki, bu gün yenidən Türkiyə prezidenti seçilən Rəcəb Tayyib Ərdoğanın andicmə mərasimi keçirilib. Azərbaycan lideri İlham Əliyev və Mehriban Əliyeva mərasimdə iştirak ediblər.

## Laçın Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının baş həkimi Elçin İsgəndərov



Misilsiz xidmətləri olan öz peşəsinin vurğunu Azərbaycan Respublikasının "Əmədar həkimi" (2000) Laçın Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının baş həkimi Elçin İsgəndərov yaxından tanıyaq.

Əminəm ki, Elçin həkimin ruhu şaddır, doğma Laçını bu gün ömrünün sonuna qədər xidmət etdiyi laçınlıllara qucaq açıb...

Elçin İsgəndərov 1942-ci ildə Laçın rayonunu Bozlu kəndində doğulub. 1949-cu ildə Bozlu kənd ibtidai məktəbinə daxil olub. 1959-cu ildə Qarqışlaq kənd orta məktəbini bitirib. 1960-ci ildə Bozlu kənd qıraətxanasında müdər işləyib. 1961-ci ildə Bakı şəhərində Təmir Tikinti idarəsində fehlə işləyib. 1962-1965-ci ilin avqust ayına kimi həqiqi hərbi xidmətdə olub. 1965-ci ildə Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutuna qəbul olunub. 1971-ci ildə həmin institutun müalicə profilaktika fakültəsinə fərqlənmə diplomu ilə bitirərək, Laçın rayonunun Qarqışlaq xəstəxanasına təyinatla baş həkim göndərilib. 1971-ci ildən 1989-cu ilə qədər kənd xəstəxanasının baş həkimi vəzifəsində işləyib. Baş həkim işlədiyi müdətdə kənd xəstəxanasının tutumu 25 çar-

paydan 50 çarpayıya çatdırılmışdır. 1989-cu ilin iyun ayından 2011-ci ilin oktyabr ayına kimi Laçın Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının baş həkimi vəzifəsində işləmişdir. Laçın rayonunun işğalına qədər əhaliyə göstərilən tibbi xidməti yaxşılaşdırmaq üçün 180 çarpayılıq xəstəxana-poliklinika kompleksinin tikintisi başlamış, 60 nəfərlik 2 sayılı Baza Tibb Məktəbinin filialının açılması təmin edilmiş, 1 stomotoloji şöbə, 1 uşaq infeksiyon xəstəxanası, iki 25 çarpayılıq kənd xəstəxanası, 12 həkim ambulatoriyası tikilib istifadəyə verilmişdir.

Şuşa və Laçın rayonları işğal edilən zaman Şuşa istiqamətindən Laçın rayon xəstəxanalarına kütləvi şəkildə daxil olan 300-dən artıq ağır yaralı döyüşçüləri və mülkü əhalini atəş altında təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım göstərərək evakuasiya olunmasını təşkil etmişdir. Onları Qubadlınin Muradxanlı kəndindən helikopterlər vasitəsi ilə evakuasiya edilib respublikanın ixtisaslı xəstəxanalarına göndərilməsi üçün tibbi xidmətin təşkilinə şəxsən rəhbərlik etmişdir.

Laçın rayonunun işğalından sonra üç istiqamətdə (Güləbird kəndi, Kəlbəcər-Murov, Ağcabədi qış yataxları ərazisində) məcburi köçkün əhaliyə, döyüşçülərə Laçın DİŞ-nin əməkdaşlarına göstərilən tibbi xidmətin təşkil etmişdir.

2000-ci ildə Prezident Heydər Əliyevin fərmanı ilə ona Şuşa və Laçın ətrafında gedən döyüşlərdə yaralanan polis və hərbi qulluqçuların vertolyotlar vasitəsi ilə respublikanın ixtisaslı tibb müəssisələrinə göndərilməsində baş həkim kimi göstərdiyi xüsusi xidmətlərinə görə AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ƏMƏKDAR HƏKİMİ fəxri adı verilmişdir. Qızıl Aypara Cəmiyyətinin yubley medalı, SSRİ səhiyyə əlaçısı döş nişanı, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin 85 illik yubleyi ilə əlaqədar Səhiyyə Nazirliyinin Fəxri Fərmanı və medalı, ilə təltif edilmişdir.

Ailəlidir, beş övladı vardır. Övladlarının dördü həkim 1 İqtisadçı hüquqşunasıdır

12 iyun 2016-ci ildə Bakı şəhərində vəfat edib

Allah rəhmət eləsin!

## Dünya Bankası: 'Kürdistan petrol ihracatının askiya alınması Irak ekonomisini geriletecek'

Raporunda Irak ekonomisindəki gerilemeyi iki faktöre bağlayan Dünya Bankası; OPEC Plus çerçevesinde petrol üretiminin keyfi olarak azaltılması ve Kürdistan Bölgesi'ndən gündə yaklaşık 450.000 varil petrol ihracatının askiya alınması olaraq gösterildi.

Dünya Bankası, Kürdistan Bölgesi petrol ihracatının askiya alınmasının Irak ekonomisini yüzde 1,1 oranında yavaşlatacağının tahmininde bulundu.

Dünya Bankası, Küresel Ekonomik Bekləntilə Raporu'nun hazırlananlığını yayımladı. Raporda dünya ekonomisinin istikrarsızlığı ve büyüməde önemli bir yavaşlamanın olduğunu təsitinde bulunuldu.

Raporda, 2022'de yüzde 3,1 olan küresel ekonomik büyümənin bu yıl yüzde 2,1'e gerileyecəğinin tahmin edildiği kaydedildi.

Dünya ekonomisinin gelecek yıl yüzde 2,4 büyüməsinin beklentiği belirtilen raporda, bu oranın 2025'te ise yüzde 3 olacağını öngördüğü bildirildi.

Dünya Bankası, Ocak ayındaki tahminlərinde, küresel



ekonominin bu yıl yüzde 1,7 ve gelecek yıl yüzde 2,7 büyüməcəgini öngörmüşü.

### Irak ekonomisi yavaşladı

Raporda Irak ekonomisine ilişkin ise, ekonominin bu yıl yaklaşık yüzde 4 oranında büyüməsinin beklediği, ancak şimdə yüzde 1,1 oranında gerilemesinin beklentiği kaydedildi.

Dünya Bankası raporunda Irak ekonomisindəki yavaşlamayı iki faktöre bağlıyor; OPEC Plus çerçevesinde petrol üretiminin keyfi olarak azaltılması ve Kürdistan Bölgesi'ndən gündə yaklaşık 450.000 varil petrol ihracatının askiya alınması olaraq gösterildi.

Paris Uluslararası Tahkim Divanı, Irak'ın şikayetini üzerine Türkiye ile petrol ihracatı anlaşması konusunda Kürdistan Bölgesi aleyhine karar vermiş, Ceyhan Limanı'na petrol ihracatı askiya alınmış.

**Nerina Azad**

# Kürt Tarihinin Kaynakları

Kürtlərin 3 bin yıllık tarihi kesintisiz olarak tarih kitaplarında yer alıyor. Selahaddin El-Kurdî Kürt Tarihini, kaynak taraması yaparak güzel bir araştırma sunuyor. El-Kurdî, "ilk başta Kürt kaynakları, ardından da bütün bu çalışmalardan yararlanılarak Kürt Tarihi'nin yazılıması gereği ortadadır" diyor.

## Selahaddin El-Kurdî / Arşiv

Tarihsel süreçte Kürtlerle iletişime geçmiş olan milletlerin, Kürtlere dair, fikirleri, yorumları, bilgileri; kendi tarih, coğrafya, seyahatname, ansiklopedi vb. eserlerine yansımıştır. Sümer (M.O. 2000), Akad ve Asur tabletleri sayılmazsa, kağıda dayalı en eski belgelerden olan Heredot'un (M.O. 484-425) "Tarih" eserinden başlayarak farklı zaman, zemin ve dillerde hazırlanmış olan eserlerde Kürt ve Kürdistan'a dair bilgilere yer verilmiştir. Bu çalışmada, M.O. 5. asırdan başlayarak, tarihsel çizgi dikkate alınarak Eski Yunanca, Grekçe, Süryanice, Ermenice, Pehlewice, İbranice, Arapça, Farsça, Osmanlıca, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Almanca, Rusça kaynaklarda 'Kürt' ve Kürdistan'a dair bilgilerin bulunduğuuna işaret edilmiş, kimi eserlerden alıntılar yapılmış, kimi eserin ise sadece ismine yer verilerek araştırmacıların dikkatlerine sunulmuştur.

### Kürtler için kullanılan tabirler

Dr. Asad Khailany'nin araştırmasına göre tarihsel süreçte Kürdler için Sümerler "Karda, Kurti, Guti", Babiller "Garda, Karda", Asuriler "Qurti, Guti", Grekler "Kardukh, Gordukh", Ermeniler "Kortukh, Gortaikh", Persler "Gurd, Kurd", Süryaniler "Karda, Kurdaye", İbraniler ve Keldaniler "Kurdaye", Aramaik ve Nasturiler "Kadu", Erken Dönem Arap kaynakları "Kurd, Ekrad", Avrupalılar M.S. 7. yüzyıldan itibaren "Kurd" kavramını kullanmışlardır. G.R. Driver, 1923 yılında yazmış olduğu "The Name Kurd and Its Philological Connexion (Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, No:3, 1923, ss:393-403)" isimli makalesinde, yazıtlardan hareketle farklı dillerde ifade edilmiş olan "Kurti, Karda, Karduk, Gord, Kord, Cardakes, Cyrtii vb" biçimlerinin 'krd/krt' kökünden türediğini ve Kürtleri kastettiğini söylemiştir.

Hrozny'nin "History Et Progres De Deciffrement Des Textes (Arcih Orientalni, Vol:3, no:1, 1931, s:286)" araştırmasına göre ise Kürt yurdu için kullanılan en eski coğrafi isim 'Karda' olup M.O. III. bin yılın ikinci yarısındaki civi yazılı Akad tabletlerinde yer almış ve Cizre, Kamişlo, Amuda ve Haseke mintikaları için kullanılmıştır. Fransız Arkeolog Thureu Dangin tarafından keşfedilen ve M.O. 2000 yılına dayanan, Lagaş hükümdarı Arad Nannar zamanında denk gelen iki civi yazılı tablette 'Kardaka' ifadesi kullanılmıştır (Dangin; 'Notice Sur La Trois, eme collection de tablettes', Revue d'Assyriologie, Tom: V, no:3, 1902, ss:101). G. R. Driver'e göre bu isim ağırlıklı olarak Van Gölünün güney mintikaları ile Botan Nehri'nin vadileri kastedilerek kullanılmıştır.

Romalılar döneminde Yukarı Dicle Nehri vadilerini, Amid, Botan, Tur Abdîn, Karadağ ve Cizre yöreleri için 'Corduēnē'; İsa'dan önce 5. yüzyılda Diyarbakır ve çevresinde kalan Ammianus da, Ermenice 'Kordukh' isminin, Diyarbakır merkezli bir kullanıma sahip olduğunu söylemiştir. Yaiküt Hamevî, İslam'ın ilk dönemlerinde Cizre ve çevresi için 'Bakarda' ifadesinin kullanıldığını ama Abbasiler döneminde, hîcî 250 senesinde Tağlıb kabilesinden Hasan b. Ömer'e nispetle Cezîretü İbni Ömer adının kullanılmıştır. Başlığı yazar.

### Eski Yunan ve Roma Kaynakları:

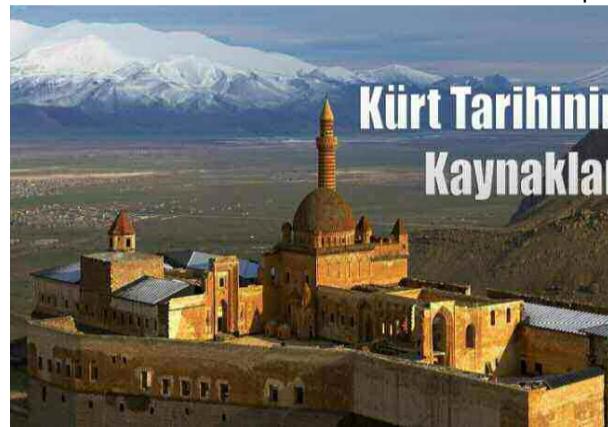
İslâm öncesi Kürt tarihinin aydınlanması sırasında başvurulabilecek temel kaynaklar Roma ve Yunan kaynaklarıdır. Bu kaynakların yazarları, yaşananlara şahitlik ettiğinden, kaynakların güvenirliliği yüksektir.

Heredot (M.O. 484-425), "Tarih" kitabında, Ahameniş kralı I. Dara'nın (M.O. 521-486) ordusunda bulunan gayri nizami Kardakis/Kardoki kuvvetlerinden söz etmektedir. Ayrıca Ahamenişlere boyun eğmiş olan ve kuzyeyinde Büyük Zap, güneyinde Küçük Zap, batısında Dicle Nehri bulunan Erba İlî/Erbil merkezli Hadiyab/Adiabana yönetiminden de bahsetmektedir.

Ksenophon (M.O. 430-399), M.O. 400'de yazmış olduğu "Onbinlerin Dönüşü" isimli eserinde, Aras'ın güneyinde, Van'ın batısında kalan Kardukh (Kapoôoux) ülkesinden ve halkı hakkında bilgi vermektedir. Ksenophon, Kardukh'ların dağda oturan savaşçı ve Pers krallarına bağlı yaşamayan özgür bir millet olduğu düşüncesindedir. Onun aktarımına göre Pers

kralı daha önce 120.000 kişilik bir orduyu Kardukh'ların üzerine göndermiş ama bunlardan hiçbirini sağ olarak geri dönenemiştir. Eserde, Ksenophon'un da içinde bulunduğu 10.000 bin kişilik Yunan ordusunun Kardukh halkıyla yaptıkları savaşa da degeñilmektedir. Yunan dil uzmanlarından Ali Karduxos'a göre, Ksenophon, Kürtler için kullanmış olduğu 'Kard-ukh' biçimini Ermenilerden duyup kullanmıştır. Ksenophon'un Kürtler için kullandığı 'Kard:Kurt' kelimesinde Yunanlılar 'ü' sesini söyleyemedikleri için 'a' harfiyle yazmış olup '-lar' çoğul eki için de Ermenice çoğul eki olan 'ukh' kullanmışlardır.

Yunanlı tarihçi Polybius (M.O. 203-M.O. 120), "The Histories/Tarihler" adlı eserinde, Seleukosların isyancı Medya satrapı Melon'un ordusunda 'Cyrtii/Kirti, Kurtti'ler olarak adlandırılan sapancılardan söz eder. Seleucia ve Babil'i alarak Kızıl Deniz'e dek tüm toprak-



lara hakim olan Melon, ardından Susa üzerine yürüse de burada başarılı olamaz. Sonunda Medya'nın güneyindeki Suriye kralı Büyük Antiochus III tarafından M.O. 217'de yenilgiye uğratılır. Melon'un bu isyanında özellikle sapancı kuvvetlerini oluşturan 'Cyrtii/Kirti'ler'e güvendiği kaydedilmektedir. Polybius, Antiochus'un ordusunda 'Cardasec (Cardac'lar, Kardac'lar)'ın bulunduğuunu söylemektedir.

Yunanlı tarihçi Diodorus Siculus (M.O. 90-M.O. 30) M.O. 66 yılında yazdığı 40 ciltlik dünya tarihi "Bibliotheca Historia (Tarih Kütüphanesi)"nde Pers Kralı Darius'un hükümetiği ülkeler arasında Kürt krallıklar 'Gordyene' ve 'Sophene'yi de saymıştır.

Romanlı tarihçi Tito Livio/Titus Livius'un (M.O. 59-M.S. 17) günümüze sadece 35 cildi ulaşabilen 142 ciltlik "Ab Urbe Condita, History of Roma/Roma Tarihi"nde Seleukos İmparatoru Büyük Antiochus'un M.O. 190 yılında Romalılar ve Bergamalılara karşı Yunanistan'ı ele geçirmek uğruna yaptığı Magnesia muharebesinde yenildiğini ve Antiochus'un 70.000 kişilik ordusunda 'Cyrtii/Kurt' okçularının olduğunu yazmaktadır.

Strabon (M.O. 65-M.S. 25), 17 ciltlik "Geographika/Coğrafya"sında Babil ve Asurlarla birlikte, bugün Muş-Diyarbakır arasında bulunan Sarisa, Satalka ve Pinaka şehirlerinin bulunduğu 'Gordion'dan ve bahsetmiştir. Strabon, ayrıca Gordionların Ermeniye, Tarsus ve Sosini/Sason? mintikalarında da yaşadıklarını belirtmiştir: "Dicle Nehrinin bulunduğu yerler Kürtlere aittir. Gordyaei (Gordyaea) bölgesi, antiklerin 'Kardukhi' dediği yerle aynı yoredir.". Diodorus Siculus'un (m.o. 90-m.o. 30) Kürt krallıklar 'Gordyene' ve 'Sophene'yi; Strabon da 'Sophene' ve 'Corduene' olarak vermektedir.

Strabon'un bahsettiği Ediabene Krallığı'ndan, M.S. 1. yüzyılda tarihçi Pliny (M.S. 23-35), 37 kitaptan oluşan "Naturalis History"de, Ediabene'den "Eskiden Carduchi (Kardukhi) halkı olarak bilinen şimdi ise Corduene, Adiabene'yle birleşir ve önlerinde Dicle Nehri akar (Kitap VI, 17/14 s.)" diye bahsetmektedir. Dicle Nehri'nin Ermenistan'dan başlayıp 'Kürdistan Dağları'ndan, yine bir Kürt bölgesi olan Adiabene'den, Apameadan ve Mesene kasabasından geçtiğini yazmıştır (Kitap VI, 31s.). Kürdistan'a 'Gordyæi (Gord Yurdu)' diyen Pliny, 'Tigris (Dicle)' adlı bölümde Dicle nehrinin Med dilinde 'ok' anlamına geldiği ve nehrin adının okun hızından aldığı, Dicle nehrinin Gordyæi dağlarından geçtiğini yazmıştır. Kafkas kapılarının ardında 'Gordyæan/Kürdistan' Dağları'nda Valli ve Suarni diye barbar ve gaddar kabilelerin halen bulunduğu da söylemektedir.

Plutarch (M.S. 46-120) ise, "Bioi Parallelo/Paralel Yaşamlar" kitabında, Ermeni kralı Büyük Tigran ile Bantis kralı VI. Misradat'ın (M.S. 63-120) birlikte; Kazvin Denizi'nin güneyinde ve Ferisilerin denetiminde bulunan Medya'nın ve Fırat Nehri'nin doğusuna

döşen Zarbienus'un krallığındaki Gordionların ülkesinin ele geçirme serüveninden bahsetmiştir. Plutarch, Ermenistan kralı Tigranes'in Kürt Kralı Zarbienus, karısını ve çocuklarını, destek istediği Romanlılar Ermenistan'a girmeden önce suikast düzenleyerek öldürdüğünü ve Romanlıların Zarbienus adına cenaze töreni düzenlediğini anlatmıştır. Plutarch, M.S. 115 yılında Korduene kralının adının Manisarus olduğunu yazmaktadır.

Claudius Ptolemaeus (M.S. 90-M.S. 168), Diyarbakır'ın "Bagraoandene/Bekiranlılar", Antep'in "Belcanea/Belikanlılar", Hakkarinin "Tigranoandene/Tiriganlılar", Elazığ'ın "Sophene/Süphanlılar", Dersim'in "Derzene", Botanlılar'ın "Bokhtanoi" aşiretlerinden söz eder. Ptolemy, 'Carduchiler/Kürtleri'i, Geliler'in aşağısında Margasiler'le Cadusiler'in topraklarına yakın bölgesinde gösterir ve daha ilerde ise 'Gordyene/Kürdistan' ve 'Gordyæi Dağları'ndan söz eder. Ptolemy; Polybius (M.O. 203-M.O. 120) ile Livio/Titus Livius'un (m.o. 59-m.s. 17) daha önce yazmış oldukları hadiseye benzer olarak; Suriye üzerinde hakimiyet için Mısır kralı Ptolemy III ile M.O. 217 yılında yaptığı savaşta bir süre önce isyancı Medya satrapı Melon'u yenilgiye uğratan Seleukos kralı Antiochus III'ün ordusunda 'Cardaces (Cardac'la, Karda'lar)' da vardır.

Dio Cassius (M.S. 155-240), Roma tarihi üzerine yazdığı ve sadece günümüze 19 cildi kalan 80 kitaplık "Histoire Romaine/Roma Tarihi"nin 68. kitabındaki 26. paragrafında 'Gordyen/Gord Yurdu (Kürdistan)'e yer vermiştir.

Ammianus Marcellinus'un (M.S. 330-391?), 359 yılında Amid/Diyarbakır'a olan Pers saldırısından söz etmeye ve buraları 'Korduen/Kord Yurdu/Kürdistan' olarak adlandırmaktadır.

Eutropius, "Breviarium historie Romanae" adlı 10 ciltlik tarih kitabında, Roma İmparatoru Trajanus'un döneminde hakimiyetin sağlandığı ülkelerden biri olarak 'Cordueni/Kürdistan'a da yer verilmektedir.

Tarihçiler Kürtleri ifade etmek için 'Kard, Kord, Gord, Kirti, Kurtti', Kürdistan'ı ifade etmek için de 'Corduene, Corduaie, Cordyeae, K/Cardu-chi, Cordueni' kullanılmıştır.

Yüzyıl	Şahsiyet	Söz Etme Biçimleri
M.O. 5. yy.	Heredod	Pacty (Bohti, Boran)
M.O. 4. yy.	Ksenophon	Kardukhi (Kurt-i)
M.O. 1. yy.	Sallust, Diadorus	Cordueni, Cordyene
M.S. 1. yy.	Livy, Strabon	Cyrti, Gord
M.S. 2. yy.	Plutach, Pliny	Gordyeni, Cordueni
M.S. 2. yy.	Ptolemy, Dio Cassius	Gordyene, Korduene
M.S. 4. yy.	Sextus Ruf, Eutropius	Kardueni, Cardueni
	A. Marcellinus, J. Honor, Zasimus	Cardueni, Corduene, Cordyena, Kardueni

### Eski Fars/Pers Kaynakları:

Pers Kralı Darius/Dara'nın (M.O. 522-486) M.O. 515 yılında hazırlattığı Eski Farsça, Elamice, Babilce üç dilli Behistun Yazıtları'nda Fırat Nehrinin kenarından (Dersim ve Elazığ ahalisi) 'Zazana' adında bir kasabanın olduğunu yer vermiştir.

### Sasani/Pehlewice Kaynakları:

Sasani Devleti döneminde, III. Yezdicerd (M.S. 633-651) zamanında yazılmış olan ve günümüze sadece alıntılanan kısımları ulaşan 'Hudaynâme' ile 600 yılında yazılmış olan "Kârnâmag-î Ardaşîr-î Babagân/Papagın oğlu Ardaşîr Hikâyeleri"nde Kürtlere dair bilgilere yer verilmiştir. Karnâme Erdeşir Babakan'da Sasani devleti kurucusu Ardaşîr (M.S. 226-652) ile Kürt Kralı Madîg'in m.s. 226 yılında yaptığı savaşa degeñilir. Eserde Kürtleri ifade etmek için tekil 'Kurd/kwrt-', çoğul 'kurtân', bugünkü Ermenistan'a yakın coğrafya için de 'Mâdîk (Medler)' kullanılmıştır.

1350/1971 yılında İran Tahran Üniversitesi tarih hocaları tarafından hazırlanan "HISTORICAL ATLAS OF IRAN" a göre Selecid (M.O. 312-64.) 'CARDUCHI', Partlar 'KORDOUENE', Sasaniler (M.S. 226-651) 'KARDUN', Tahiriler (9.yy) 'KORDESTAN'ı kullanmışlardır. Tahirilerden sonraki tarihsel aşamada 'KORDESTAN' sabit bir şekilde kullanılmaya devam edilmiştir.

(Davamı var)

Kürtlere için devletleşme söz konusu olduğunda, bazı Kürtlere arasında, 'Devlet kötüdür. Küdlere devlet gerekmez' görüşü ileri sürürlür. Bu görüş, Kürtlere değil, Türkiye Devleti, Irak Devleti, İran Devleti, Suriye Devleti veya genel olarak, Kürtlere sömürge statüsünde tutmak isteyenlerin görüşüdür. Bu devletlerin, kendi görüşlerini Küdlere söylemesi, Kürtlere için değil, budevletler için başarı ve kazançtır. Eğer devletiniz yoksa hiçbir şeyin, hiçbir siyasi iradenin, hiçbir kurumun sahibi olamazsınız. Müze bile kuramazsınız, mezarlıklarınızı bile koruyamazsınız. Kürdistan'ın güneyinde, Kürtlere bu kurumlara, bu niteliklere, ancak, Kürdistan Bölgesel Yönetimi döneminde yani özerk yönetim döneminde sahip olabildikleri bilinmektedir.

Lozan Konferansı, Türkler ve Kürtlere aynı değeri ifade etmemektedir. Türkler, Lozan Konferansı'nı, Türkiye'nin tapusu olarak değerlendirmektedirler. Lozan Konferansı Kürtlere için ise kölelik getirmiştir. Asuri/Süryani gibi halklar için de durum aynıdır. Bu ilişkileri şu şekilde değerlendirebiliriz:

1922 yılı ortalarından itibaren, başta Büyük Britanya olmak üzere Birinci Dünya Savaşı galibi Batılı Devletler, artık tamamıyla Osmanlı Hükümeti'nden vazgeçerek; Erzurum ve Sivas Kongrelerinden sonra, bir oldu-bitile Ankara'da yönetimi ele geçiren BMM (Büyük Millet Meclisi) Hükümeti'ni Lozan Konferansı'na çaggiirdi. Daha iki yıl önce, 1920'de, Sevr'de temsil edilen Kürtlere ise Lozan'a çağrılmıştı. 1920 Nisan ayında, Ankara'da bu meclisin kurulmasının en büyük nedenlerinden biri, İngilizlerin, bir ay önce son Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nı dağıtmıştır. Oradan ayrılan mebuslar BMM'ye katıldılar. O sırada, Kürtlere coğulluk hâlinde yaşadığı Osmanlı İmparatorluğu egeneliğindeki Kurd coğrafyası, Güneyde Süleymaniye, Kuzeyde Kafkaslara, Batıda Fırat nehrinin batısına, Doğu'da Van Gölü'nün doğusuna kadar uzanıyordu. Bu coğrafya, Türklerin coğulluk hâlinde yaşadığı coğrafyadan daha az değildi ve nüfusu da en az Türk nüfusun kadardı. Bu sırada, BMM adına, "Türkiye" eklenecek Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) adını aldı. Lozan'a kadar, TBMM Hükümeti dışında ortada bir devlet yoktu, sadece bir meclis hükümeti vardı. Lozan'da, Anadolu'nun tamamı, Ermenistan ve Kürdistan'ın büyük bölümünü, bu meclis hükümeti üzerinde tapanınca, üç ay sonra (Ekim 1923) Türkiye Devleti kuruldu. Adına cumhuriyet eklense de hiçbir demokratik yanım olmayan bu devlet kurulup tanınırken Kürtlere için hiçbir statü belirlenmedi. Bunun sebebini metni ileriki bölümlerde iki ana maddede açıklayacağız.

#### Temel Sorun Nedir?

Kurd/Kürdistan konusunda temel sorun, Kürtlere, Kürdistan'ın, bölünmesi, parçalanması, paylaşılmasıdır. Bu, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Ortadoğu'da, Kuzey Mezopotamyada oluşturulan en önemli süreçtir. Her parçada, Küdlere, Kürdistan'a karşı, Kürtlere ve Kürdistan'ı, yeryüzünden, dillerden ve tarihlerden silme politikası uygulanmıştır. Örneğin bu, Türkiye'de, kararlı, istikrarlı bir şekilde yürütülen bir politikadır. Bu uygulamalar, zaman zaman azalsa da örneğin tek parti döneminde tavizsiz sürdürmüştür. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Araplar da bölünmüştür ama, Araplar ayrı ayrı devletler oluşturarak bölünmüştürler. Bugün, Basra Körfezi'nden Fas'a kadar, Filistinli Araplar da dahil, 22 Arap devleti vardır. Bu yönden Küdlere ve Arapların bölünmesinin, parçalanmasının amacı ve içeriği farklıdır.

#### Sykes-Picot Antlaşması

Nisan 1916 da dönemin emperyal güçleri Büyük Britanya ve Fransa

## Lozan Konferansı, Kürtlere ve Kürdistan

arasında, gizli Sykes-Picot antlaşması yapılmıştır. Bu gizli antlaşmaya daha sonra Çarlık Rusyası da katılmıştır. Bu gizli antlaşma, 1917'de, Ekim Devrimi'nde Troçky tarafından deşifre edilmiştir. Daha sonra, Bolşevikler bu gizli antlaşmadan çekilmişlerdir. Buna rağmen İngiltere ve Fransa, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, bu gizli antlaşmayı yaşama geçirmeye gayret etmişlerdir. Osmanlı İmparatorluğunun Mezopotamyada ve Ortadoğu'daki toprakları (yani Kürdistan toprakları), Büyük Britanya ve Fransa arasında paylaşılmıştır. Büyük Britanya'ya bağlı olarak Irak, Ürdün, Filistin manda yönetimi kurulmuştur. Fransa'ya bağlı olarak Suriye, Lübnan manda yönetimi kurulmuştur. Manda'yı sömürge olarak anlamak, değerlendirmek mümkündür.

Buradaki önemli soru kanımcı şu olmalıdır: Neden Kürdistan kurulmamıştır? Kaldı ki, o dönemde, Kürdistan'ın güneyinde Şeyh Mahmud Berzenci, İngilizlere söyle diyor: 'Ben Kürdistan kralıyım. Beni Kürdistan Kralı olarak tanıyorum.' Emperyal güçler ise değil bağımsız bir Kürdistan, sömürge Kürdistan bile tasarlamaadılar. Kürtlere, Kürdistan, emperyal güçler, Büyük Britanya ve Fransa ve Ortadoğu'nun iki kökü devletinin, Türk, Arap ve Fars yönetimlerinin işbirliği ve güç birliğiyle bölündü, parçalandı, paylaşıldı. Bu süreçte elbette, Kürtlere zaaflarını, hatalarını da dikkatlerden uzak tutmak gereklidir.

Bölümne, parçalanma, paylaşılma konusunda şu ilişkileri de değerlendirmek gerekmektedir. Sykes-Picot Antlaşmasının uygulanması konusunda Büyük Britanya ve Fransa arasında birçok görüşme yapılmıştır. İlk görüşmelerde, Behdinan-Barzan bölgesinde, Suriye ile birlikte Fransa'ya, Süleymaniye-Kerkük bölgesinin ise Büyük Britanya'ya verilmesi söz konusuydu. Bu bölümnenin, parçalanmanın, paylaşılmanın nasıl bir seyir izlediğini daha iyi göstermektedir. Önce Başur, Bakur, Rojhilat, Rojava şeklinde bölümne olmuş, daha sonra Başur'un kendi içinde de bir bölümnesini, paylaşmasını gerçekleştirmeye gayret edilmiştir. Ama yukarıda da belirtildiği gibi, bu görüşmeler sonunda, Başur'un tamamı Büyük Britanya'nın denetimine verilmiştir.

Kürtlere ve Kürdistan'la ilgili bu süreç, düşünsel planda ve fili olarak, Ulusların Kendi Geleceklerini Belirleme ilkesinin savunulduğu, yaşama geçmesi için çaba harcandığı bir dönemde gerçekleşmiştir. Sovyetler Birliği'nde, Lenin, Stalin, Trocky'nin, ABD'de Başkan Wilson'un, Ulusların Kendi Geleceklerini Belirleme ilkesini yoğun bir şekilde savundukları bilinmektedir. Ama bu dönemde Sovyetler Birliği hiçbir zaman Kürtlere yanında yer almamıştır. Her zaman Kürtlere, Kürdistan'ı bölenlerin, parçalayanların, paylaşanların politikalara destek vermiştir. Bu, Ulusların Kendi Geleceklerini Belirleme Temel İlkesi'nin, ta o zamanlarda sakatlığı anlamına gelmektedir.

Kurd/Kürdistan sorununu temelinde bu süreç vardır. Bu süreç Lozan Antlaşmasıyla, uluslararası bir antlaşmanın garantisini altına almıştır. Bu anti-Kurd süreç Milletler Cemiyeti döneminde gerçekleştirilmiştir. Milletler Cemiyeti'nin en büyük haksızlığı Küdlere/Kürdistan'a yaptığı söylenebilir. Bundan sonra, Kürdistan'ın Başur, Bakur, Rojhilat, Rojava, alanlarında yer yer ayaklanmalar gerçekleşmiştir. Bunların hepsi bölge devletlerinin kendi aralarında yaptıkları işbirliği ve güç birliğiyle, emperyal güçlerin Küdlere karşı, sözü edilen bölge devletlerine yaptıkları, askeri, siyasi, ekonomik yardımlarla bastırılmıştır. Milletler Cemiyeti, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, uluslararası barış kurmak ve güçlendirmek için kurulmuştur. Mil-

letter Cemiyeti bunu başaramadı, İkinci Dünya Savaşı'nın çıkışını engel olamadı. Ama, uluslararası barış kurma çabalayı, İkinci Dünya Savaşı süresince de devam etti. Bu çabalalar sonrasında, 1945'de Birleşmiş Milletler Cemiyeti kuruldu. Birleşmiş Milletler'in kurulması sonrasında dünyanın siyaseti içerisinde çok büyük değişiklikler oldu. Fakat, Kürtlere, Kürdistan'ın durumunda hiçbir değişiklik olmadı. Kürtlere, Kürdistan'ın, bölünmüş, parçalanmış, paylaşılmış hali aynen devam etti.



Kürtlere statü verilmemesini, aşağıdaki iki ana maddedeki ilişkilerde değerlendirilebiliriz:

a-) TBMM'nin Türklerin ve Kürdlerin Meclisi Olduğu Yanlısı Herkes, Lozan'da temsil edilen TBMM Hükümeti'nin Türklerin ve Kürdlerin ortak meclisi olduğu yanılısına kapılmıştır. Bu yanılıya aşağıdaki gelişmeler sebep olmuştur.

a-) TBMM Hükümeti adına konferansa katılan baş delege İsmet İnönü, Kürd kökenli olsa da Kürtlük bir ilgisi yoktur. Yine danışman olarak gönderilen Diyarbekir Mebusu Zülfü Tigrel, önce İttihatçıların, sonra Kemalistlerin has adımı, işbirliğisidir. Zaten konferansta, konuşma sırası ona geldiinde, hastayım diye otelden çıkmamış, konuşma hakkını İsmet İnönü'ye devretmiştir.

b-) Konferansa, Kürdistan'dan gönderilen, "Türklerle beraberiz." Şeklindeki telgrafların çoğu, bölgedeki valiler tarafından organize edilerek gönderilmiştir. Zaten, o sırada (1922 sonu), Kürtlere temsil edecek hiçbir Kürd örgütü, hatta yayını yoktu. İki-üç yıl önce kurulan Kürdistan Teali Cemiyeti gibi Kürd örgütleri ve Jîn dergisi gibi Kürd yayınları, İngilizlerin İstanbul'da olduğu bir sırada, yasaklanmış, kapatılmıştı.

c-) TBMM'nin Kürtlere ve Türklerin ortak meclisi olduğuna dair yanılıya, meclisteki birkaç Kürd mebus katıldı da Kürd aydınlarının büyük kısmı, özellikle kapatılmış bulunan Kürdistan Teali Cemiyeti mensupları, bunun aldatmaca olduğunu biliyorlardı. Ancak seslerini duyuracak imkanları yoktu. Zaten çoğu o sırarda can güvenliği nedeniyle başka yerbere gitmeye başlamış, kaçmak zorunda kalmışlardı.

d-) Bu gelişmelerin en büyük nedeninden biri de 1878-1923 yılları arasındaki 45 yıllık süreçte Batılıların Ermeni meselesi içinde yanlış tutumlarıydı. Sevr-Lozan arasındaki süreçte, Akdeniz'den Karadeniz'e, tüm Kuzey Kürdistanı (Vilâyat-ı Sitte) da kapsayan Büyük Ermenistan Projesi gündemdeydi. Vilâyat-ı Sitte (altı vilayet) olarak adlandırılan, Erzurum, Sivas, Mamuretül Aziz (Harput), Diyarbekir, Bitlis, Van vilayetlerini kapsıyordu. Etrafta, "Kürdistan Ermenistan olacak" propagandasını gülgünderecek çok şey oluyordu. Bu durumda, Müslüman Kürtlere, Hristiyan Ermenileri değil Müslüman Türklerle hareket etmesi kaçınılmaz bir sonuçtu.

e-) İngilizlerle Kemalistlerin ikili görüşmeleri

Başlangıçta konferansın, büyük oranda Büyük Britanya (İngiltere) baş delegesi Curzon ve TBMM Hükümeti baş delegesi İsmet İnönü arasında

geçtiği anlaşılmıyor. Kürtlere durumu doğrudan gündeme gelmese de "Musul" ve "Azınlıklar" maddelerinde, Kürtlere durumu da tartışılmıştır ama Türk tarafının "Türkler, Kürtlere beraberdir, birdir." propagandasına kanılmıştır. İsmet İnönü, Lozan'da, her zaman Türklerin Kürtlere birliğinden söz etmiştir. Lord Curzon'un, Kürtlere ilgili ifadeleri karşısında hep böyle konuşmuştur. Fakat, İki yıl bile geçmişen, 1925'de Şeyh Said direnişi döneminde, Türkiye'de yaşayan herkesin Türk olduğunu, sadece Türklerin etnik

tanıdır. Bu da kanımcı, Mustafa Kemal'in isteklerine karşılık gelmektedir.

#### İrak Kürdistan Bölgesel Yönetimi

2003'de ABD Irak'a silahlı müdahale bulundu. Bu müdahale sonrasında Irak'ta 2005'de yeni bir anaya yapıldı. 2005 tarihli Irak Anayasası'na göre Kürdistan Bölgesel Yönetimi kuruldu. Kürdistan Bölgesel Yönetimi elbette bir statüdür. Ama bu statü, Kürtlere, Birleşmiş Milletler, İslam Konferansı gibi uluslararası örgütlerde temsil için yeterli olmamaktadır. Bu tür kurumlarda ancak devletlerin temsil edildiği yakından bilinmektedir. O bakımdan, bu yapının devletteşmesi gerekmektedir. Devletteşme için tüm şartlar da uygundur. Referandumla, halktan yüzde 90'ın üzerinde onay alınmıştır.

Kürtlere devletleşme söz konusu olduğunda, bazı Kürtlere arasında, 'Devlet kötüdür. Küdlere devlet gerekmez' görüşü ileri sürürlür. Bu görüş, Kürtlere değil, Türkiye Devleti, Irak Devleti, İran Devleti, Suriye Devleti veya genel olarak, Kürtlere sömürge statüsünde tutmak isteyenlerin görüşüdür. Bu devletlerin, kendi görüşlerini Küdlere söylemesi, Kürtlere için değil, budevletler için başarı ve kazançtır. Eğer devletiniz yoksa hiçbir şeyin, hiçbir siyasi iradenin, hiçbir kurumun sahibi olamazsınız. Müze bile kuramazsınız, mezarlıklarınızı bile koruyamazsınız. Kürdistan'ın güneyinde, Kürtlere bu kurumlara, bu niteliklere, ancak, Kürdistan Bölgesel Yönetimi döneminde yani özerk yönetim döneminde sahip olabildikleri bilinmektedir.

#### Sonuç ve İstem

Yüz yıl önce, 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşmasıyla Kürtlere tarihi bir haksızlığa uğramış ve dünyanın devletsiz en büyük halklarından biri durumuna düşürülmüş, Kürdistan parçalara bölünerek devletlerarası bir sömürge hâline getirilmiştir. Bunun telafisi mümkün olmamakla birlikte, günümüzde, uluslararası toplum, Birleşmiş Milletler Cemiyeti, Kürtlere için bir şeyle yapmak zorundadır. Türkiye'nin egemenliğindeki Kuzey Kürdistan (Bakur), İran'ın egemenliğindeki Doğu Kürdistan (Rojhilat), Suriye'nin egemenliğindeki Güney-Batı Kürdistan (Rojava) ve Azerbaycan-Ermenistan egemenliğindeki Kafkas Kürdistanı'nda, Küd halkı hiçbir ulusal hakka sahip değildir.

Bilindiği gibi, hâlen Irak devleti egemenliğindeki Güney Kürdistan (Başur), federatif bir yapıya sahiptir. Acil olarak Güney'deki bu federal yapının devletteşmesi, Güney-Batı'daki yapının özerkleşmesi gereklidir. Suriye'nin egemenliğinde ve bir kısmı Türkiye'nin işgalindeki Güney-Batı Kürdistan'da verilen mücadele bir belirsizlik içindedir. İran egemenliğindeki Doğu Kürdistan'da, Küd halkı İslami bir rejimin baskısı altındadır, her gün Küd gençleri idam edilmektedir. Kürtlere büyük çoğunluğun yaşadığı Kuzey Kürdistan'da ise Kürtlere acil olarak uluslararası haklarına kavuşma mücadeleleri vermektedirler. Takdir edersiniz ki, Kürtlere bu durumda olmasında, o dönemdeki uluslararası toplumun (Milletler Cemiyeti) ve Lozan'da yapılan anlaşmanın büyük etkisi olmuştur. Kürtlere, beş parçada verdikleri mücadelede, bu dönemin uluslararası toplumunu yanında görmek istemektedirler. Bu, uluslararası toplum için, dünya için Küdlere ödenmesi gereken bir borçtur...

(\* Bu bildirinin hazırlanmasında, araştırmacı-yazar Celal Temel ile görüşmelerimizin önemli

etkisi olmuştur. Celal Temel Hoca'ya teşekkürler.

(\*\*) İsviçre'nin Lozan kentinde, 27-28 Mayıs 2023 tarihlerinde, Kürtleri Diaspora Conference

Center of Switzerland tarafından düzenlenen Lozan Andlaşması'nın Yüzüncü Yılı Konferansı'na sunulan bildir

## Nêçîrvan Barzanî bi peyamekê salvegera damezrandina YNKê pîroz kir



Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî bi peyamekê salvegera damezrandina YNKê pîroz kir.

Malpera Serokatiya Herêma Kurdistanê diyar kir, "Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî bi

pîwendiyekê telefonî ligel Serokê Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê Bafl Talebanî de, ji bo 48 saliya damezrandina YNKê, pîrozbahiyê li wî, Encûmena Bilind a Siyasî û Berjewendîyan, Polîtburo, Serkîdayetî û hemû endam û cemawerê YNKê kir û hêviya serkeftinê ji wan re xwast.

Herwiha Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, ji bilî amajepêdan bi xebat û dîroka YNKê, xwedêjêrazî Serok Mam Celal û pêgeh û rola wî bi bîr anî û hêvî xwest ku ev salveger bibe handerê tebayî, pêkveyî û yekrêziya aliyeşîyi bi taybetî YNK û PDKê.

Ji aliyeşî xwe ve Serokê YNKê bi navê xwe û serkîdayetiya YNKê xweşhaliya xwe ji bo pîrozbahî û pîwendiyekê li gel Serokê Herêma Kurdistanê nîşan da û hêviya serkeftinê jê re xwest. **PeyamaKurd**

## Yapıcıoglu bersiv da banga Demirtaş

Serokê Giştî yê HUDA-PARê Zekeriya Yapıcıoglu diyar kir ku ew banga Selahattîn Demîrtaş a "Bi HDPê re werin cem hev" ji dil nabînin û got "Bila pêşî xwîna Kurdan a bi destêne xwe ve bişon."

Serokê Giştî yê Partiya Doza Azad (HUDA-PAR) di bernameyeke televîyonî ku tê de besar bû pêvajoya hilbijartînê û piştî hilbijartînê nirxan û destînîşan kir ku di heyama hilbijartînê de HUDA-PARê wek "materyalîn propagandayê" bikar anîne.

"Em ne girêdayî tu rîexistinekê ne"

Herwiha Yapıcıoglu got "Em de berdewamiya Hîzbullahê ne. Me di sala 2012an de partiyê damezirand. Ji me re gotin berdewamiya Komeleya Mustazafan in û gotin ji ber ku têkiliya vê komeleyê bi Hîzbullahê re heye hatiye girtin. Lî wan ev yek paşgûh kir. Biryara wê girtinê biryara dadgerê FETOyê bû û ev biryar ji darazê vegeeria. Ev komele ji xwe niha vekiriye."

Serokê HUDA-PARê bersiv da bang

û tundiyê. Bila xwîna Kurdan a bi destêne xwe ve bişon. Zimanê wan ji destêne wan qirêjtir e bila wî jî bişon. Bi ziman û gotinê xwe bi sedan mirovan mexdûr kirin, ketin xwîna bi hezaran mirovan. Bila werin ser zemîna rewâ û bila nîşan bidin ku xwedî îradeya xwe ne, wê demê dibe ku em bikaribin biaxîvin, ew jî belkî. Niha em dê bi wan re ci biaxîvin?"

Yapıcıoglu diyar kir ku Demîrtaş êrîşa li Mêrsînê şermezar kir û Qendîlê "ew anî rî" û wiha berdewam kir "Bûyera Mêrsînê şermezar kir pişte çi bû? bu pozbilind. Bi gotinê giran ên wek 'tu nikaribî bikî qet nebe dua bike, pozbilindiyê neke, li cihê xwe rûnê' hedê wî nîşan danê. Niha dîsa daxuyaniyek da, ji HDPê bersiveke cuda hat."

**Demîrtaş ci gotibû?**

Selahattîn Demîrtaş di hevpeyvîna ku bi Artî Gerçek re kiribû de diyar kiribû ku ew Serokê Giştî yê HUDA PARê Zekeriya Yapıcıoglu ji salên xwe yên parêzeriyê nas dike got "Ez Serokê HUDA PAR Zekeriya Yapıcıoglu ji dema parêzeriyê ve nas dikim. Ez dixwazim ji wî re bibêjim: Destê Kurdan, ji destê Mustafa Destici yê ku di hewşa qesrê de dema ji bo siyasetmedarekî Kurd siloganêñ darvekînê dihatin gotin bê nirxitir nîne. Destê ku pêwîst e iro hûn biçin bigrin, di parlementoyê de destê HDPê ye. Em êdî rî nedîn lîstikîn qirêj divê em di berjewendiyê gelê xwe de xwe kîlît bikin. Ez hêvidarim ev peyama min ji ber giringiya xwe ya dîrokî bersiva xwe werbigre."

**Nerina Azad**



Yapıcıoglu got "Gotin em dê sond nexwin derew kirin. Gotin HUDA-PAR naxwaze jin bixebeitin. Ev bi temamî derew e."

Yapıcıoglu diyar kir ku CHP ji sala 1950 vir ve nehatiye desthilatê û dibêje "CHP bi partiyêna cuda kete hilbijartînê û morîka şîn belav kir. Slav da hêzîn gerdûnî, slav da Pensilvanya û Qendîlê."

Selahattîn Demîrtaş jî û got "Ya rastî di gotinê Demîrtaş de cîhanek heqaret heye û fêrbûne heqaretê bikin. Li aliyeşî heqaretê dike, li aliyeşî din jî dibêje herin bi destê filankesan bigrin."

Zekeriya Yapıcıoglu diyar kir ku "eger hînek şert û mert pêk bînî dibe ku em wî destî bigrin" û wan şert û mercan wiha anî ziman:

"Divê mesafeyê bixine navbera xwe

01-08 İyun, Hezîran sal 2023

## Serok Barzanî li ser pirsa zeviyê Kerkükê bi berpirsêna Iraqê re di pîwendiyê de ye

Serok Mesûd Barzanî derbarê pirsa zeviyê gundê Topzawa û Tirkelan yê Kerkükê de bi Serokwezîrê Iraqê û berpirsêna Bexdayê re di pîwendiyê de ye.



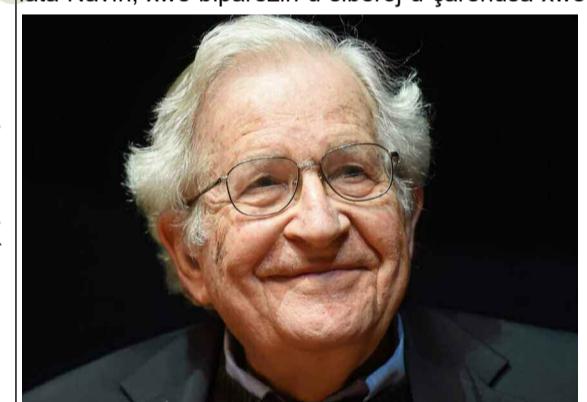
Berpirsê liqê Sêyemîn ê Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) li Kerkükê Mihemed Kemal ji K24ê re ragihand, Serok Barzanî daxwaza rawestandina destêwerdana leşkerî li ser zeviyê cotkarêni Kurd li navçeyen Kurdistanî kiriye.

Berpirsê Liqê Sêyem yê PDKê li Kerkükê da zanîn, berpirsêna Bexdayê soz dane Serok Barzanî ku dest ji tedbîren leşkerî berdin û neçin gundê Topzawa û Tirkelan.

Herwiha soz wê yekê ji Serok Barzanî re hatiye dayîn ku biryara avakirina komelgeheke niştecihbûnê li gundê Tirkelan ji bo efserên artêşa Iraqê were rawestandin. **K24**

## Noam Chomsky: Kurd bi yekbûnê dikarin li navenda kîşeyen Rojhilata Navîn xwe biparêzin

Bîrmendê Amerîkî Noam Chomsky diyar dike, Kurd bi yekbûnê, dikarin li navenda kîşeyen Rojhilata Navîn, xwe biparêzin û siberoj û çarenûsa xwe



diyar bikin. Li gor nivîskar û bîrmendê Amerîkî Noam Chomsky ji K24ê re daye zanîn, Kurd li her çar parçeyan rûbirûyî zilm û serkutkariyê bûne, lê belê bi yekbûnê dikarin rîyeke aştiyane ji bo bidestxistina serxwebûnê hilbijîrin.

Noam Chomsky li ser siberoj û çarenûsa Rojhilata Navîn û hebûna çendîn kîşê û qeyranêni siyasi, enerji û jîngehê gotiye, Amerîka û Brîtanîa û Ewropa li aliyeîkî, Çîn û Rûsya li aliyeîkî din, li pey berjewendiyê xwe ne li Rojhilata Navîn.

Herwiha bîrmendê Amerîkî derbarê rewşa Kurdan de destîşan kiriye, Kurd di destpêkê de divê kîşê û nakokiyê xwe çareser bikin û dabeşkariyê xwe çareser bikin. Herwiha bal kişand ser wê yekê ku li her çar parçeyan zilm li Kurdan hatiye kirin û hatine çewisandin, loma wek pêwîst dibîne ku Kurd ciyawazîyê xwe deyîn aliyeîkî û ji bo armancê xwe rîya yekbûnê hilbijîrin.

Noam Chomsky eşkere kiriye, konteksta wan welatênu ku Kurd hatine dabeşkîrin, ji hev cuda ne, wek mînak, konteksta Iraqê ji Tirkîyê cuda ye, ya Tirkîyê ji ji Sûriyê cuda ye û got: "Lê belê divê hemû di pêkvebûn û yekgotariya xwe de bi hev re bin û rûbirûbûyî vê serkutkariyê bibin û rîyeke aştiyê bibînî ji bo bidestxistina serxwebûnê." Herwiha got: "Kurd li Iraqê heta radeyeke serbixwe ne, li Sûriyê ji heman şewe, lê li Tirkîyê rewşa wan hînek alozîr e, ji bo derbasbûna serdemâ zilm û serkutkariyê jî, rîya yekane ya li ber wan, yekbûn e."

Li ser pîwendiyen Amerîka û Kurdan, bi taybetî li Iraq û Sûriyê, xwegirêdana Kurdan bi idareya Amerîkayê ji bo parastina mafên xwe li navçeyê, Noam Chomsky diyar kiriye, gotineke Kurdan heye, "Ji bilî ciyayan ti dostekî din tune ye", loma ew di wê bawerîyê de ye ku divê Kurd bi temamî pişta xwe bi Amerîkayê girê nedîn, li ser vê mijarê jî wek nimûne vekişîna hêzîn Amerîkayê ji Sûriyê ya sala 2019an nîşan da û gotiye, wê demê Amerîkayê sînor ji Tirkîyê re vekir ku êrîş bike ser Kurdan. Chomsky ku Kurd dikarin di dem û qonaxekê de alîkariyê ji Amerîkayê werbigrin, lê belê bi temamî pişta xwe girêdan, li gor gotina wî, xeyal e. **PeyamaKurd**

## Dana Gas hilberîna xwe ya gazê ya Herêma Kurdistanê zêde dike



Şîrketa Dana Gasê ya ku navenda wê Îmarate, li Herêma Kurdistanê gas derdixe û di sala pêsiya me de di meha Nîsanê de, hilberîna gazê 250 milyon fit kup zêde bike. Şîrketa ragihand ku wê di hilberîna gazê de bibe xwedîyê %35an. Rêvebirê têkiliyê hilberînê yê Dana Gasê Muhammed Mubeydin ragihand ku:

"Wê zêdekirina hilberînê di meha Nîsanê de bike û bandora malî ya zêdekirina hilberînê de sala 2024an de piştî 6 mehan bandora xwe nîşan bide an jî di temamîya sala 2025an de wê xwe nîşan bide."

Şîrketa Dana Gasê, di serê cotmeha 2022an de li seha Kor Morê (Çemçemal) rojane hilberîna xwe 50 milyon fit kup zêde kiribû û gîhabû 500 milyon fit kûpê.

Dana Gas di Rojhilata Navîn de şîrketa taybet ya herî mezine û li Misrê jî hilberîna gazê dike. **PeyamaKurd**



## Serok Mesûd Barzanî pîrozbahiyê da Recep Tayip Erdoğan



Serokê Kurdistanê Mesûd Barzanî bi sedema Recep Tayip Erdoğan car din bû serokkomarê Tirkîyê, bi telefonê li Erdoğan geriya û wî pîroz kir. Ragihandin ji aliyê baregeha serok Mesûd Barzanî de hat kirin.

Tûra duyem ya serokkomariya Tirkîyê di 28 ê gulanê de hatibû kirin û piştî emcama hilbijartînê ya fermî hat ragihandin, serok Mesûd Barzanî di rîya telefonê de pîrozbahiyê da Erdoğan.

**PeyamaKurd**

## Abdulkadîr Aydin: Piştî Leyla Zana û Osman Baydemîr niha jî Demîrtaş hat dûrxistin

Selahattîn Demîrtaş ragihand wî dest ji siyaseta aktîf berdaye û her wiha da zanîn wî xwestîye bibe namzetê serokomariyê lê daxwaza

Derbarê daxuyaniyan de HDPê amaje kir ku piştî erhejê rewşek nû derket holê û daxwaza demîrtaş beriya erhejê bû û ew ji rexneyan re



wî hatîye redkirin.

Selahattîn Demîrtaş ragihand wî dest ji siyaseta aktîf berdaye û her wiha da zanîn wî xwestîye bibe namzetê serokomariyê lê daxwaza wî hatîye redkirin. Çavdîrên siyasî dibêjin ew kevneşopiya ku HDP jê tê rî nade ku gotin û daxuyaniyê derveyî siyaseta wan were dayîn.

Hevserokê Berê yê HDPê Selahattîn Demîrtaş ragihand ku wî siyaseta aktîf berdaye û da zanîn ku wî ji rayedarên HDPê re gotiye ew dixwaze bibe namzetê serokomariyê lê bêyî ku bersiva wî were dayîn daxwaza wî hatîye redkirin.

jî vekirî ne.

Pisporêni siyasetê jî balê dikêşin ku divê Kurd daxuyaniyê Demîrtaş an jî siyaseta HDPê bidin aliyekî û berî her tiştî bibînin ku Tifaqa Millet dijayedîya kurdan kir û ji sedî 0ê dengê kurdan da aliyekî û nêzîkî wan kesan bû ku dengê wan ji sedî 1 e.

Akademîsyenê Zanîngeha Dîcleyê Vedat Koçal ji K24ê re diyar kir: "Xuya ye di nava HDPê de nîqaşek heye lê ez dixwazim balê bikêsim xalek din. Di salên dawîn de encamên hilbijartînîn di nava kurdan de ji ser daxuyaniyê HDPê û dax-

uyaniyê Demîrtaş têñ nirxandin. Lê bi ya min ya divê bê nîqaşkirin dijberiya Tifaqa Millet a hember kurdan nedîtin çûn berê xwe dan kesen %1 deng distînin. Ji îro pê ve HDP yan wê vegere xeta Kurdistanâ an jî dê xwe bi tirkân bide qebûlkirin û bêje ez partîyeke tirk im. Édî tirkîyeyîbûn jî pere nake divê bêje ez tirk im."

Li aliyê din jî kesen ku bi salan li gel Selahattîn Demîrtaş kar kirine û wî ji nêz ve dinasîn dibêjin ji berê de navbera Selahattîn Demîrtaş û komek nav HDPê de nîqaş ji xwe hebûn û gelek kesen wek Demîrtaş rexne li polîtikayên şaş kirin jî ji HDPê hatin durxistin.

Serokê Komeleya Mafêni Mirovan ê Berê yê Şaxa Diyarbekirê Abdulkadîr Aydin ji K24ê re diyar kir: "Wisa li Leyla Zana jî kirin û wisa li Osman Baydemîr jî kirin. Komek di nava HDPê de û derveyî HDP heye ku rî nadin dengê cuda û rî nadin rexne li polîtikayên şaş werin kirin. Hîn gelek tişt hene ez bêjîm lê niha nabêjîm. Dema wextê wê hat ezê bêjîm."

Rêxistînê HDPê dê heta dawiya Hezîranê civînan bike û piştî wê jî dê biryara kongreya mezin ragihîne ku Selahattîn Demîrtaş di vê pêvajoyê de çiqasî bibandor be hîn nedîyar e û Hervserokê nû jî dê vê pêvajoyê de aşkere bibin.

**K24**

## Fraksiyona PDK: Em di mûçeyê û mafêni gelê Kurd de ti tawîzê nadin!



PeyamaKurd - Seroka Fraksiyona Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) li Parlementoya Iraqê Viyan Sebrî ji medya Kurdistanê re li ser danûstandinê ligel hikûmeta Iraqê ragihand ku ew di mûçeyê û mafêni gelê

Kurdistanê de ti tawîzê nadin.

Seroka Fraksiyona PDK li Parlementoya Iraqê Viyan Sebrî got: "Ji bo civîna Parlementoya Iraqê 100 îmza hatine komkirin, ji ber wê jî desteya serokatiyê dema civînê diyar kiriye, ji

aliyê din ve daxwaz ji bo vê pirsê hene, ji ber ku roja Înê betlaneya yasayî dest pê dike."

Viyan Sebrî da zanîn, em bi berdewamî di gotübêjan de ne da ku em bigîhin encameke ji aliyê Hikûmeta Herêma Kurdistanê jî ve were qebûlkirin.

Sebrî destnîşan kir: "Em berdewam in li ser hewlîn xwe yên ji bo yekxistina hemû mafêni Herêma Kurdistanê, em li ser mûçê û mafêni gelê kurd ti tawîzékê nadin, emê bi nerîn û lihevhatîneke qebûlkirî hewl bidin ku mafêni destûrî û yasayî yên Herêma Kurdistanê bidest bixin."

Hêjâyî gotinê ye, Komîteya Darayî ya Parlementoya Iraqê bi piştevaniya Fraksiyona Yekîtiya Niştimaniya Kurdistanê (YNK) hinek sererastkirin li ser madeyên girêdayî maf û heqên Herêma Kurdistanê di bûdçeyâ Iraqê de kirine ku li dijî mafêni gelê kurd in û ger ew made bikevin pratîkê dibe ku hemû mûçeyê Kurdistanê bê birîn.

[peyamakurd.com](http://peyamakurd.com)

## Erdoğan, serokê herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî dawetî Ankara kir

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî bi sedema serokkomarê Tirkîyê Recep Tayip Erdoğan hilbijartînê qezenc kir û car din bû serokomarê Tirkîyê, wî pîroz kir. Erdoğan, ji bo



Nêçîrvan Barzanî tevlî merasima sondxawrina wî bibe, wî dawetî Ankara kir. Li gor ragihandina serokkomariya Kurdistanê; Nêçîrvan Barzanî di rîya telefonê de Erdoğan pîroz kiriye û Erdoğan jî Barzanî dawetî Ankara kiriye.

Barzanî, ji hukumet û xelkê Tirkîyê serkeftinê xwestîye û gotiye ew amade ne di her sehayê de têkiliyê xwe bi Tirkîyê re pêşde bibin.

Erdoğan jî ragihandîye ku ew dixwaze têkiliyê Tirkîyê bi Iraqê û Herêma Kurdistanê re pêşde bibe û li ser hinek mijarên herêmê û mijarên hevpar axifine.

**PeyamaKurd**

## Dana Gas: Em plan dîkin ku berhemanîna gaza xwezayî li Kurdistanê zêde bikin

Şîrketa Dana Gas a enerjiyê ya Îmarata Erebî (Îmarat) diyar kir, ew plan dîkin ku di meha nîsana sala bê de hilberîna gaza xwezayî li Kurdistanê 250 milyon metrekup zêde bikin.



Midûrê Têkiliyê Veberhênerê Dana Gasê Muhammed Mubeydîn da zanîn, Dana Gas wê jî sedî 35 di hilberîna gazê de xwedî par be û got, "Zêdebûna hilberandinê wê di meha Nîsanê de destpê bike û tê çaverêkîn ku em bandora darayî ya zêdebûna hilberînê di nîvê duyemîn 2024an, di seranserê 2025an de bibînin." Kompaniya Dana Gas ku mezintîrîn kompaniya enerjiyê ya taybet li Rojhilata Navîn e, ji bilî zeviyên Herêma Kurdistanê li Misrê gazê berhem tîne. Dana Gas jî di destpêka Cotmeha 2022an de hilberîna xwe ya gazê ya rojane li kîlgeha Kor Mor bi 50 milyon metrekup zêde kiribû û derketibû 500 milyon metrekup. Kompanyê amaje bi wê yekê kir ku zêdebûna berhemanîna li Herêma Kurdistanê di çaryeka yekem de kîembûna qazancê wan sînordar kir.

**PeyamaKurd**

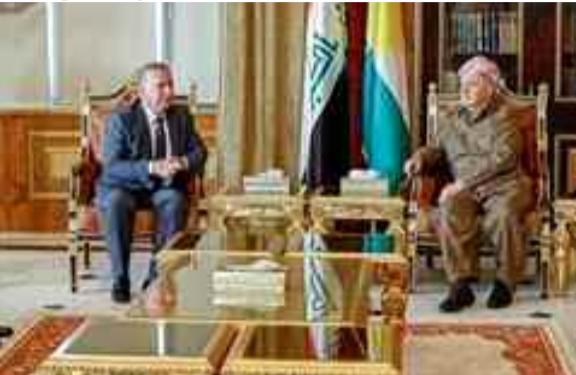
## Fuat Husêî: Biryara Dadgeha Bilind bandorê li pêwendiyê Hewlîr û Bexdayê nake

Wezîrê Derve yê Iraqê Fuad Husêî ragihand, biryara Dadgeha Bilind a Federal a Iraqê ya derbarê Parlementoya Kurdistanê de, bandorê li pêwendiyê Hewlîr û Bexdayê nake. Dadgeha Federalî ya Bilind a Iraqê di 30ê Gulanê de ji bo gotübêkirina gîlî û gazindên derbarê dirêjkirina erkê Parlementoya Kurdistanê de civîya, biryara "Derjêkirina erkê Parlementoya Kurdistanê nedestûrî ye" derxist. Fuad Husêî diyar kir, pêwendiyê Hewlîr-Bexdayê wê berdewam bin û li ser pirsa gelo ev biryar wê bandorê li pêwendiyê Herêma Kurdistanê û Iraqê bike jî wiha bersivand: "Pêwîste xebat berdewam bikin. Di pratîkê de divê di ti warâ de ti valahî nemîne û heta dema erka parlamentoye bi dawî bibe jî divê hikûmet heta hilbijartîn li ser karê xwe bimîne."

**PeyamaKurd**

## Serok Barzanî pêşwazî li parlementerên Neynewa yên li Iraqê kir

Serok Barzanî û şandeke nûnerên parêzgeha Neynewa li Parlamentoya Iraqê rewşa siyasi ya Iraqê gotûbêj kirin.



Serok Mesûd Barzanî iro Yekşema 04.06.2023 pêşwazî li şandeke nûnerên parêzgeha Neynewa li Parlamentoya Iraqê kir. Di civînê de rewşa siyasi ya Iraqê bi giştî û rewşa parêzgeha Neynewa bi taybetî hate gotûbêjkirin.

**KDP.info**

## Meşhedanî: ‘Pirsgirêka sereke ya Kurdistanê ew e ku ji bajarên Iraqê pêşketîtir e’

Çavdêrê siyasi yê Iraqî Cebar Meşhedanî, li ser pirsgirêkîn heyî yên navbera Bexda û Hewlêrê got: “Pirsgirêka sereke ya Herêma Kurdistanê ew e



ku ji bajarên naverasta Iraqê pêşketîtir e.”

Meşhedanî di bernameya K24ê de diyar kir: “Li gor min Çarçoveya Hevahengîya Şîeyan, hin pirsgirêk ji Serokwezîr Mihemed Şîya Sûdanî re derxistine. Hin aliyên girîng hene ku naxwazin hikûmeta wî bi ser bikeve, ji ber ku wî dirûşma ‘hikûmeta xizmetguzarî’ bilind kiriye.”

Meşhedanî got: “Bi rastî tiştê ku kêşe ji bo Herêmê çêkiriye, pêşketinê ku li Kurdistanê rû dane ne, bi taybetî ku Hewlêr û Duhok ji bajarên naverasta Iraqê pêşketîtir in. Ev yek pirsekê derdixe holê ku gelo bûdce ji hemû parêzgehan re diçe? Bajarêن din jî meraq dîkin, ma gelo bûdceya me bi kû ve diçe?”

Meşhedanî da zanîn, tiştê ku hîştiye heta niha Kurd ne xwediyê welatê xwe bin, peymaneke kevn a Brîtanyayê ye, ji serdemâ padîşah û hikûmetên li pey hev ên Iraqê jî heta niha nehiştine ku Kurd mafêن xwe bidest bixin. Çavdêrê siyasi yê Iraqî bi bîr xist: “Kurd bi welatên herêmê re rûbirûyê kêşeyan bûne, Kurdistan jî di nava 100 salên derbasbûyî de bi tundî li hember hemû kêşeyen çekên kîmyayî, moşek, drone û dorpeçkirinan ber xwe dan, di dawiyê de jî, wan hin armancêن xwe bidest xistin.”

**PeyamaKurd**

## Mesrûr Barzanî li Hewlêrê Pêşangeha Hitex 2023 vedike



Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî li Hewlêrê Pêşangeha Hitex 2023

vedike. Li gor zanyariyan, Hitex çalakiyeke teknolojiye ye ku nûbûnên teknolojîk ên herî dawî nîşan dide. Pêşangeha Hitex, çaremîn car e li Hewlêrê tê lidarxistin. Ev çalakî dê çar rojan be û wê heta 9ê Hezîranê berdewam be. Hat ragi-handin, di Pêşangeha Hitex 2023 de, 121 kompaniya ji 20 welatên cuda besdar dibin û ji çar beşen sereke pêk tê: Pêşangeh, Konferans, Stêrkên Pêşerojê û Goşeyên Bibandor.

Herwiha di Hitex 2023 de, wê heft panel bêñ lidarxistin, panelistên ji 13 welatan jî tê de besdar dibin.

**PeyamaKurd**

## Umîd Xoşnav: Di navbera Herêma Kurdistanê û Îranê de deriyekî nûh vedibe

Parêzgerê Hewlêrê (Erbil) Umîd Xoşnav ragihand ku di nav 2 mehan de, di navbera Herêma Kurdistanê û Rojhilatê Kurdistanê de deriyekî nûh vedibe. Heyetekî ku ji çar parêzgerên bajaran, serokên edeyen bazirganî û rîvebirîn serbixwe yê dezgeyan pêkdihat, ji bo têkiliyan bi Îranê û Rojhilatê Kurdistanê re deynin, çûbûn Rojhilatê Kurdistanê. Parêzgerê Hewlêrê Umîd Xoşnav di mijarê de ji bo Rûdawê weha gotive:

“Em destvala danegeriyan. Me ji hevdîtinan encamên baş welgirt. Di navbera du terefan de me peymanekî ku ji 16 xalan pêkdihat û imze kir. 15 sale ku çûnûhata deriyê Hacî Umranî pirsgirêke û me li serê lihev kir. Ji bo çareseriya probleman çêbibe, em ê ji bo 24 seetan ‘masa çarseriyê’ deynin.”

Xoşnav got ku namzedên Hecîyan yên ku ji Rojhilatê Kurdistanê û Îranê dihatin û di ser Kurdistanê de diçûn seredana Kerbela û Necefê, mekanên pîroz ziyaret dikirin û behsa tecruba xwe ya sala berê kir û dewam kir:

“Sala çûyî tecruba me ya ewîl bû, di ser Kurdistanê de di navbera 70-80 hezarî de hecî seyahet kirin. Ji ber guzergâha navborî bikartînin, ji razan, xwarin, gîhandin û xerçkirinê dinan dahatekî ji boxelkê Kurdistanê

çêdibe. Me ji bo 500 hezarî zêdetir kesî amadekariya xwe kiriye.

hevdîtinê bi Îranê re de, di prptpkolê de ala Kurdistanê tinebûye, Xoşnav



Xebata me heye ku em di

navbera Sîdekan a bi ser Soran û Şîro ya rojhilatê Kurdistanê de deriyekî vekin. Herêma Kurdistanê ji bo vekirina derî hemû amadekariyê xwe kiriye. Komara İslâmî ya Îranê jî di mijarê de ji dil e. Ji ber wê, dê di navbera 2 mehan de wê deriyê sînor ji bo çûnûhatê vebe.”

Xoşnav ji bo bombebaranên ser sînor jî ragihand ku divê ji hukumraniya Îranê re rîz bêgirtin û ew jî ji bo hukumraniya Herêma Kurdistanê û Iraqê rîz bigre. Li ser mijara ku di

got:

“Me rexneyê xwe ji bo rîvebirîya Îranê bir û aciziya xwe ragihand. Îran got ku li hemberê Herêma Kurdistanê û ala Kurdistanê ti xesasiyetekî wan tineye. Gotin ku tenê ji yetaya protokolê kîmasî peyda bûye.”

Li aliyê dinê ji ber parêzgerê Hewlêrê Umîd Xoşnav bi cil û bergên Kurdî ketiye civîna û li ser singa wî rozeta nexşeya herêma Kurdistanê hebûye, ev tewrê Xoşnav di medya Îran û Kurdistanê de olan daye.

**PeyamaKurd**

## Nameya vekirî ya Mustafa Özçelik ji Serokomar Erdogan, Wezîren Nû û Endamên nû yên TBMMYê re

Serokê Giştî yê PAKê Mustafa Özçelik ji bo Serokomar Erdogan, endamên nû yên Lijneya Wezîren û hemû endamên TBMMê nameyek vekirî weşand.

Serokê Giştî yê Partiya Azadiya Kurdistanê (PAK) Mustafa Özçelik nameyek vekirî ji Serokomar Erdogan, endamên nû yên Lijneya Wezîren û hemû endamên TBMMê re weşand.

Nameya ku Mustafa Özçelik weşand wiha ye:

Rêzdar Serokomar,  
Endamên Nû yên Hikûmeta Tirkîyeyê  
yên Rêzdar

Endamên Nû yên Meclîsa Tirkîyeyê  
yên Rêzdar

Ez yek ji wan 1160 kesayetên kurd im ku, berîya hilbijartina 14ê Gulana 2023yê, di roja 05.05.2023yê nameyek vekirî ji hemû namzedên serokomarîyê û namzedên parlamenteiyê ra şandibûn. Nuha hilbijartin bi dawî hat û cenabê we hatine hilbijartin. Ez dixwazim wan daxwazîn ku me berê bi nameya vekirî pêşkêsi we kiribû, vê carê li ser navê xwe pêşkêsi cenabê we bikim.

Ez yek ji wan kurdan im ku, di dîroka Dewleta Cîmhûriyeta Tirkîyeyê ya 100 salî de, hebûna min jî hemû mafêن min jî tune hatine hesibandin.

Ez di wê bawerîyê da me ku telaffî kiriya vê neheqîya dîrokî, di çareseriya kirina hemû pirsgirêkan da dê bibe gava yekem.

Heger em bixwazin ev wêneyê nû yê ku pişti hilbijartîn 14 û 28ê û Gulana 2023yê derketîyê holê ji bo mîletê Kurd û gelên Tirkîyeyê bibe destpêkeke nû; ez di wê bawerîyê da me ku, li gel nasnameya Kurdi, di Qanûna Bingehîn û di hemû qanûnên peywendîdar da bicîhanîna van daxwazîn min ên Însanî û nasnameyê yên ku li xwarê min anîne zimên, dê di çareseriya vê pirsê da gaveke dîrokî be û dê roleke girîng bilihîze.

Ez di wê bawerîyê da me ku ev daxwazîn min anîne zimên, daxwazîn herî esasî, Însanî, acîl yên 25 milyon kurden ku li Bakurê Kurdistanê û Tirkîyeyê

dijîn e.

Herweha ez di wê bawerîyê da me, pêkanîna van gavênu min anîye zimên,



dê bibe klîda çareseriya demokratîk ya pirsa kurdi û herweha pêkanîna azadî, demokrasî, edalet û wekhevîyê ya li Tirkîyeyê:

-Bi tirkî perwerdeya bi zimanê dayikê heye; bila bi kurdi jî perwedeya bi zimanê dayikê hebe.

-Tirkî zimanê fermî ye; bila kurdi jî bibe zimanê fermî yê duyem.

-Yek bibêje “Ez ji Tirkîyeyê me” ne qedexe ye; gava yek bibêje “Ez ji Kurdistanê me” jî bila ne qedexe be.

-Bi tirkî navê bajar, navçe, gund û cîh û waran serbest in; bila bi kurdi jî navê bajar, navçe, gund û cîh û waran serbest bin.

-Partî û dezgeh û rîexistinê bi navê Tirkî û Tirkîyeyê dikarin bêne damezrandin; bila partîyên bi navê Kurd û Kurdistanê jî bikaribin bêne damezrandin.

-Li mîzgeftan bi tirkî weaz têne dayin; bila bi kurdi jî weaz bêne dayin.

-Azadîya fikrî, bawermendîyê, xwe ifade kirinê û xebata birêxistinî, di Qanûna Bingehîn û di hemû yasayên peywendîdar da bila bêne garantî kirin.

-Mafê nasnameya jînên Kurd û azadî

-Cîhê mezelên mezinên tirkan dîyar in, hersek dikare zîyareta mezelên wan bikin. Lê cîhên mezinên kurdan yên wek Şêx Seîd, Xalid Begê Cibrî, Seyîd Riza û Seîd Nûrsî û kesayetên din ên Kurdan nayen zanîn. Bila ev neheqî ji holê rabe, bila cîhê mezelên wan bêne aşkere kirin û hersek bikaribe zîyareta mezelê wan bikin.

-Hemû kesên ku ji ber xebatên xwe yên sîyasî, ji ber nivîsandin û parve kirina fikrîn xwe di hefsê de ne, hatine ceza kirin, bila bêne berdan û hemû dozêñ ku di heqê wan da hatine vekirin ji holê rabin.

-Bila hemû şerhên ku Dewleta Tirkîyeyê daniye ser Peymana Netewên Yekbûyî ya Di Derbarê Mafên Zarakan, Şerdîn Xweserîya Rêveberîyên Herêmî yên Ewropayê û hemû Peymanê Navnetewî ji holê rabin û hemû mafên ku di van peymanan de hatine pénase kirin bila bêne bicîhanîn.

-Bila dawî li hemû şer û operasyonên leşkerî û tûndütüjîyê bêne anîn; divê rî rîbaz û amûrên sîvîl, demokratîk, sîyasî ra bêne vekirin û pirsgirêk bi dîyalogan bêne çareser kirin.

**Mustafa Özçelik**

**Serokê Giştî yê PAKê Nerîna Azad**



## Масуд Барзани и депутаты от Ниневии обсудили ситуацию в Ираке



Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), 4 июня принял делегацию федеральных законодателей, представляющих провинцию Ниневия, чтобы обсудить последние политические события в Ираке.

принял делегацию федеральных законодателей, представляющих провинцию Ниневия, чтобы обсу-

дить последние политические события в Ираке.

"Во время встречи стороны коснулись общей политической ситуации в Ираке, особо отметив ситуацию в провинции Ниневия", — говорится в заявлении штаба Барзани.

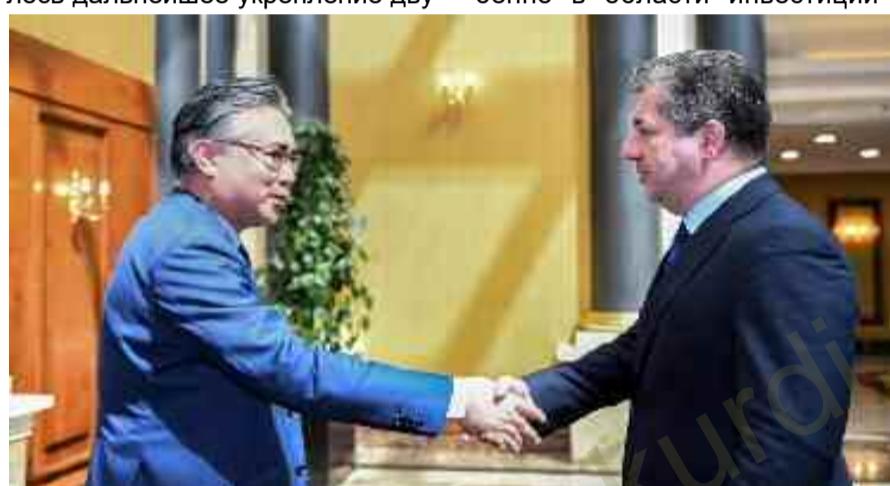
Ниневия — одна из самых многонациональных провинций страны, где арабы, курды и езиды составляют основную часть населения. Провинция находится недалеко от Эрбила, который принял тысячи ВПЛ после того, как Ниневия пала перед террористами "Исламского государства" (ИГ) в 2014 году. [kurdistan.ru](http://kurdistan.ru)

## Япония высоко оценивает прогресс в строительстве и развитии Курдистана

6 июня премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани принял высокопоставленную японскую делегацию, в состав которой вошли заместитель министра иностранных дел Японии, директор Департамента Северной Африки и Ближнего Востока Кансuke Нагаока и посол Японии в Ираке Футоши Мацумото.

В заявлении Регионального правительства Курдистана (КРГ) говорится, что премьер-министр Барзани "выразил свое восхищение опытом и знаниями Японии в различных областях, ее инвестициями в человеческие ресурсы и развитие поколения", назвав Японию "образцом для подражания".

"Японская делегация высоко оценила прогресс, достигнутый в строительстве и развитии в Курдистане за последние годы. Они подтвердили, что существуют многочисленные возможности для японских инвестиций в регионе".



В ходе встречи также обсуждалось дальнейшее укрепление дву-

на успешном опыте Японии, особенно в области инвестиций в

человеческие ресурсы, образование и инновации", — добавил он.

По словам премьер-министра, делегация рассмотрела возможности увеличения инвестиций в Курдистан и поделилась мыслями о развитии сотрудничества в области транспорта, сельского хозяйства, образования и развития промышленности. [kurdistan.ru](http://kurdistan.ru)

## США ударили по ракетной программе Ирана новыми санкциям

Соединённые Штаты оперативно отреагировали на демонстрацию Ираном новой гиперзвуковой ракеты, которая состоялась 6

июня. Соединённые Штаты оперативно отреагировали на демонстрацию Ираном новой гиперзвуковой ракеты, которая состоялась 6

июня сверхзвуковой ракете, но мы ввели очень чёткие санкции и приняли другие меры, чтобы противостоять действиям Ирана в регионе, включая их программу баллистических ракет".

По данным иранской стороны Государственное телевидение Ирана сообщило, что ракета Fat-tah ("Победитель") имеет дальность полёта до 1400 километров. Это чуть меньше расстояния между Тегераном и Иерусалимом по воздуху, отмечают западные наблюдатели. Ударная система способна маневрировать, в том числе и за пределами земной атмосферы, со скоростью 13 маxов (15 925 км/ч).

Министерство финансов США пояснило в минувший вторник, что новые санкции направлены против семи физических и шести юридических лиц в Иране, Китае и Гонконге, которые снабжают ракетную программу Тегерана "чувствительными и критически важными элементами и технологиями", включая центрифуги, которые часто используются для обогащения урана до оружейного уровня. [kurdistan.ru](http://kurdistan.ru)



июня. Вашингтон незамедлительно ввёл новые санкции против иранской программы разработки баллистических ракет, которую курирует Корпус стражей Исламской революции (КСИР).

Эта элитная военизированная структура, находящаяся в прямом подчинении верховного руководителя Исламской Республики аятоллы Сейида Али Хаменеи, была ещё в апреле 2019 года, во время предыдущей администра-

го дома назвали действия Ирана "дестабилизирующими".

"Администрация Джо Байдена очень чётко и решительно пресекает дестабилизирующие действия Ирана в регионе, включая развитие усовершенствованной программы баллистических ракет", — заявил директор по коммуникациям Совета национальной безопасности США Джон Кирби. — Я не буду говорить о конкретных сообщениях об этой предполага-

## В Эрбile откроется Генеральное консульство Азербайджана

7 июня премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани принял временного поверенного в делах посольства Азербайджана в Ираке Насира Мамедова, чтобы обсудить



обоюдное желание укрепить двусторонние связи, включая планы открытия Генерального консульства Баку в Эрбile.

"В ходе беседы г-н Мамедов подчеркнул приверженность своей страны укреплению отношений с Курдистанским регионом и раскрыл планы по созданию в ближайшем будущем Генерального консульства Азербайджана в Эрбile", — говорится в заявлении Регионального правительства Курдистана (КРГ). "Премьер-министр Барзани подтвердил стремление Курдистана развивать и расширять отношения между двумя народами".

По данным Управления международных отношений КРГ, почти 30 стран имеют в Курдистане консульства, генеральные консульства или почетные консульства, в том числе дипломатические представители пяти постоянных членов Совета Безопасности ООН. Кроме того, в Эрбile находятся офисы 10 организаций ООН. Широкое присутствие дипломатических миссий помогло КРГ в укреплении его политических, дипломатических и экономических отношений со странами мира. Эта прочная дипломатическая сеть также создает возможность для визитов глав государств и членов правительств, когда они едут в Ирак. [kurdistan.ru](http://kurdistan.ru)

## Более 90 езидов спасены на границе между Грецией и Турцией

Власти Греции спасли 91 курда-езида с речного островка недалеко от границы с Турцией и перевели их в центр обработки. Об этом 4 июня сообщила полиция, по данным которой, группа состояла из 32 мужчин, 25 женщин и 34 детей.



В операции по спасению приняли участие сотрудники "Красного Креста". Как сообщает "AP", несколько мигрантов заявили полиции, что они из Сирии. Мигранты находились на островке в реке Эврос как минимум с пятницы. Неправительственные организации предупредили греческие власти об их присутствии. Остров разделен между греческой и турецкой территориями, и к воскресенью мигрантам удалось перебраться на греческую сторону, что позволило провести спасательную операцию, как подтвердили в канцелярии премьер-министра.

Низкий уровень воды в реке в последнее время "способствует незаконному переходу мигрантов через островки, находящиеся как на территории Греции, так и на территории Турции... Правительство Греции обратилось к правительству Турции, которое было приведено к присяге (в субботу, 3 июня), для координации пограничных властей и предотвращения незаконных переходов", — говорится в заявлении. [kurdistan.ru](http://kurdistan.ru)

# ДИПЛОМАТ

№ 21 (533) 01 - 08 июн 2023-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

## Президент: Курдистан готов укреплять связи с Турцией

Президент Иракского Курдистана Нечирван Барзани

ни Реджепу Тайипу Эрдогану в связи с его переизбранием



подтвердил стремление курдского региона к дальнейшему укреплению отношений с Турцией "во всех областях". Курдский лидер сделал это заявление в поздравительном послании

на пост президента Турции. "В ходе телефонного разговора в среду президент Нечирван Барзани также пожелал президенту Эрдогану, народу и правительству

[kurdistan.ru](http://kurdistan.ru)

## Коалиция государственной администрации Ирака достигла соглашения о долях бюджета

Коалиция государственной администрации Ирака достигла соглашения о распределении иракского бюджета на 2023, 2024 и 2025 годы в преддверии заседания парламента, запланированного на четверг для утверждения законопроекта о бюджете.

Делегация "Демократической партии Курдистана" (ДПК) во главе с Фуадом Хусейном 7 июня провела в Багдаде обсуждения с партиями Коалиции государственной администрации, достигнув консенсуса по трем ключевым пунктам.

Согласно сообщению телеканала "Kurdistan 24", стороны коалиции договорились экспортировать из Курдистана 400 000 баррелей нефти в день, а иракская Государственная организация по сбыту нефти ("SOMO") будет заниматься ее продажей в турецком порту Джейхан.

В отчете также подчеркивается, что, если экспорт нефти не может быть осуществлен через этот канал, эквивалентное количество нефти будет выделено мест-

ным нефтеперерабатывающим заводам, а выручка будет выплачена Региональ-

по законопроекту о бюджете Ирака на 2023, 2024 и 2025 финансовые годы в четверг в



ному правительству Курдистана (КРГ). Что касается нефтяных доходов Курдистана, стороны в Коалиции государственного управления согласились, что все нефтяные доходы будут находиться под контролем КРГ, а не министерства финансов Ирака.

В третьем пункте соглашения указывается, что любое несоблюдение соглашения правительством Курдистана приведет к сокращению доли бюджета, выделяемой курдскому региону.

Кроме того, стороны в рамках коалиции договорились провести голосование

соответствии с соглашением, достигнутым между Эрбилем и Багдадом.

Ранее ДПК заявила, что, если поправки, внесенные в статьи 13 и 14 законопроекта о бюджете финансовым комитетом иракского парламента, останутся без изменений, она не поддержит законопроект в процессе голосования. Финансовый комитет иракского парламента должен собраться завтра для решения всех остающихся вопросов или споров между сторонами до того, как законопроект о бюджете будет поставлен на голосование.

[kurdistan.ru](http://kurdistan.ru)

ТӘSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR SULEЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Tariyel Cəlil

Xüsusi müxbir:

Nofəl Ədalət

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə

S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakû Az1040, soqaq

S.Məhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzeti bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnib və

"Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.

e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NFŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filialı

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500



## Премьер-министр Курдистана и посол Швеции обсудили предстоящие выборы

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани 5 июня принял посла Швеции в Ираке Джессику Свардстрем, чтобы обсудить последние политические события в стране и развитие отношений со Стокгольмом.



"Что касается отношений с федеральным правительством, мы подчеркнули необходимость соблюдения соглашений между сторонами и обеспечения финансовых и конституционных прав Курдистана", — сообщил курдский лидер после встречи. "Мы также обсудили внутреннюю ситуацию в Курдистане и важность проведения парламентских выборов и подтвердили, что выборы должны быть проведены в назначенное время в этом году".

Стороны также обсудили усилия правительства по дальнейшему расширению прав и возможностей женщин и обеспечению гендерного равенства в Курдистане.

Со своей стороны, посол Швеции "заявила, что, несмотря на проблемы, реформы и развитие в Курдистане продолжаются".

## Премьер-министр Барзани открыл технологическую выставку в Эрбile

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани 6 июня в Эрбile принял участие в церемонии открытия выставки высоких технологий "HITEХ", в которой принимают участие 121 компания из 20 стран мира. В ходе четы-



рехдневного мероприятия будут продемонстрированы новейшие технологические продукты.

"В этом году HITEХ фокусируется на цифровизации государственных услуг в Курдистане и Ираке", — сообщил пресс-секретарь организатора мероприятия Ребар Карим, которого цитирует телеканал "Kurdistan24". "Присутствие премьер-министра подтверждает поддержку и серьезность правительства в цифровизации государственных услуг, что также будет стимулировать приток иностранных компаний и инвесторов в Курдистан".

[kurdistan.ru](http://kurdistan.ru)